

Päivi Koutonen ja Satu Logren
YMPÄRISTÖKASVATUS PÄIVÄKODISSA JA KOTONA

Opinnäytetyö
KESKI-POHJANMAAN AMMATTIKORKEAKOULU
YLIVIESKAN YKSIKKÖ
Sosiaalialan koulutusohjelma
Kevät 2010

TIIVISTELMÄ OPINNÄYTETYÖSTÄ

Yksikkö Ylivieskan yksikkö	Aika Tammikuu 2010	Tekijä/tekijät Päivi Koutonen ja Satu Logren
Koulutusohjelma Sosiaaalialan koulutusohjelma		
Työn nimi Ympäristökasvatus päiväkodissa ja kotona		
Työn ohjaaja Kaija Koivusaari		Sivumäärä 41 + 2 liitettä
Työelämäohjaaja		
<p>Opinnäytetyön aiheena on ympäristökasvatus päiväkodissa ja kotona. Työssä tarkastellaan ympäristökasvatusta varhaiskasvatuksen näkökulmasta. Ympäristökasvatus varhaiskasvatuksessa on myönteisen luontosuhteen ja ympäristövastuullisuuden opettamista lapselle.</p> <p>Työn tavoitteena oli saada selville millaisia vihreitä arvoja ympäristökasvatuspäiväkodissa on ja miten nämä päiväkodin vihreät arvot näkyvät hoidossa olevien lasten kodeissa. Työn tarkoituksena oli lisätä ympäristökasvatuksen näkyvyyttä ja tunnettavuutta etenkin varhaiskasvatuksen alalla, mutta myös yleisellä tasolla.</p> <p>Tutkimuksen menetelminä käytettiin sekä kvalitatiivista että kvantitatiivista tutkimusotetta. Tutkimusaineisto kerättiin kahdella eri tavalla. Ympäristökasvatuspäiväkodin henkilökuntaa teemahaastateltiin ryhmähaastatteluna vihreiden arvojen esille tuomiseksi. Hoidossa olevien lasten vanhemmille laadittiin kyselylomake, jossa oli sekä avoimia että strukturoituja kysymyksiä.</p> <p>Tuloksiksi saatiin että ympäristökasvatuspäiväkodin vihreitä arvoja ovat luomu- ja lähiruoka, kierrätys, energian säästäminen, jätteiden lajittelu, kompostointi, luonnosta saatavan materiaalin käyttö sekä lasten ja vanhempien osallisuus toiminnan suunnittelussa, toteutuksessa ja arvioinnissa. Nämä vihreät arvot näkyivät lasten kodeissa, sillä lapset toivat niitä esille ja joissakin perheissä vihreät arvot olivat esillä jo ennen päivähoidon aloittamista.</p>		

Asiasanat

kestävä kehitys, lapset, päivähoito, varhaiskasvatus, ympäristökasvatus

ABSTRACT

CENTRAL OSTROBOTHNIA UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES Ylivieska unit	Date January 2010	Author Päivi Koutonen and Satu Logren
Degree programme Degree programme of social services		
Name of thesis Environmental education in day care and at home		
Instructor Kaija Koivusaari		Pages 41 + 2 attachments
Supervisor		
<p>The subject of this thesis is environmental education in day care and at home from the point of view of early childhood education. Environmental education in early childhood education means teaching children positive relationship to nature and taking responsibility of the nature.</p> <p>The aim of this work was to find out what kinds of green values there are in the kindergarten that is emphasizing environmental education and how these green values of the kindergarten are seen in the homes of the children that are in day care. The purpose of the work was to increase visibility and recognizability of environmental education especially in the field of early childhood education, but also in general.</p> <p>The research methods were both qualitative and quantitative. The research material was collected in two different ways. The staff of the kindergarten was theme interviewed as a group to bring out the green values. A questionnaire form was made for the parents whose children were in day care, the form included both open and structured questions.</p> <p>The results were that the green values of the kindergarten are organic and local food, recycling, energy saving, sorting waste, composting, using the material out of nature and engagement of children and their parents in planning, executing and evaluating of the activities. These green values were seen in children's homes, because the children brought them up and in some families the green values were visible already before the child entered day care.</p>		

Key words

children, day care, early childhood education, environmental education, sustainable development

TIIVISTELMÄ
ABSTRACT
SISÄLLYS

1 JOHDANTO	1
2 AIKAISEMMAT TUTKIMUKSET	3
3 YMPÄRISTÖKASVATUS	6
3.1 Ympäristökasvatus varhaiskasvatuksessa	7
3.2 Kestävä kehitys	10
3.3 Vihreä lippu	12
4 LUONNONMUKAISEN LASTENHOIDON MALLI	15
4.1 Lähiympäristö.....	15
4.2 Lähi- ja luomuruoka	16
4.3 Ympäristöekologia.....	18
4.4 Alkuhoito	19
5 TUTKIMUKSEN TOTEUTTAMINEN	20
5.1 Tutkimuskysymykset	20
5.2 Tutkimusmenetelmät	21
5.3 Aineiston analyysi.....	22
5.4 Tutkimuksen luotettavuus	23
6 TUTKIMUSTULOKSET JA JOHTOPÄÄTÖKSET	25
6.1 Vihreät arvot päiväkodissa henkilökunnan näkökulmasta	25
6.2 Vihreät arvot hoidossa olevien lasten kotona	29
7 POHDINTA	37
LÄHTEET	39
LIITTEET	
Liite 1. Tutkimuslupahakemus	
Liite 2. Kyselylomake vanhemmille	

1 JOHDANTO

Tutkimuksemme aiheena on ympäristökasvatus päiväkodissa ja kotona ja siksi keskitymme aiheessa alle kouluikäisiin lapsiin. Ympäristökasvatus varhaiskasvatuksessa on sitä, että lapselle opetetaan luonnon huomioonottamista ja sen vaalimista arkielämässä, käytännön kautta esimerkiksi kierrätys ja luomuruoka.

Kiinnostuimme aiheesta alun perin, koska toinen meistä on käynyt ympäristökoulun, joten halusimme saada asiasta lisää tietoa. Opinnäytetyön aloittamisen jälkeen myös työharjoittelu ympäristökasvatuspäiväkodissa on tuonut oman lisänsä käytännön kokemuksen perusteella. Huomasimme myös kuinka paljon mediassa puhutaan uusiutumattomien luonnonvarojen häviämisestä sekä ekologiasta, joten aihe on ajankohtainen ja kiinnostava.

Olemme molemmat suuntautuneet kasvatus- ja perhetyöhön ja saamme lastentarhanopettajan pätevyyden, joten tutkimusaiheestamme on varmasti myös ammatillista hyötyä tulevaisuudessa. Työelämässä voimme käyttää hyödyksi erityisosaamistamme ympäristökasvatuksesta. Tutkimustuloksia odotetaan mielenkiinnolla, etenkin sitä kuinka päiväkodissa toteutettava ympäristökasvatus vaikuttaa lasten kotona.

Opinnäytetyömme liittyy kunnalliseen päiväkotiin, joten tutkimuksen suorittamiseksi meidän täytyi hakea lupaa tutkia kyseistä päiväkotiä. Haimme tutkimuslupaa (LIITE 1) Peruspalvelukuntayhtymä Kalliolta marraskuussa 2008 ja meille myönnettiin se samassa kuussa.

Kokoamme opinnäytetyömme tutkimuslähtöisen mallin mukaisesti, joka rakentuu teorian ja käytännön osuudesta. Tutkimuslähtöinen työ jäsentyy seuraavalla tavalla: johdanto, tietoperusta, menetelmät ja aineisto, tulokset, pohdinta ja päätelmät. (Keski-Pohjanmaan ammattikorkeakoulun opinnäytetyön ohje, 9.) Päätimme yhdistää tulokset ja johtopäätökset samaan lukuun, sillä se teki tutkimuksemme kulusta loogisemman. Tämän jälkeen on pohdintaosio, jossa keskitymme koko opinnäytetyöprosessin arviointiin.

Tutkimuksemme lähtökohtana ovat kaksi tutkimuskysymystämme, joihin pyrimme saamaan vastauksia. Kysymyksinä ovat: Mitä ovat päiväkodin vihreät arvot ja miten ne näkyvät päiväkodissa henkilökunnan näkökulmasta? Sekä Miten päiväkodissa noudatettavat vihreät arvot näkyvät hoidossa olevien lasten kotona? Vihreät arvot ovat jokaisen itse määriteltävissä ja siksi niitä ei voi yleistää. Haemme näihin kysymyksiin vastauksia haastatteleamalla päiväkodin henkilökuntaa sekä tekemällä lomakekyselyn (LIITE 2) päiväkodissa hoidossa olevien lasten vanhemmille.

Haluamme tämän opinnäytetyön myötä korostaa ympäristökasvatuksen tärkeyttä tulevia sukupolvia ajatellen. Toivomme että tutkimuksen tulokset kertovat uusia ja mielenkiintoisia asioita, jotka herättävät ajatuksia ja keskustelua aiheesta. Tavoitteena on myös näyttää ympäristökasvatuksen parissa työskenteleville kuinka merkityksellistä työtä he tekevät.

”Emme ole perineet maata vanhemmiltamme vaan lainanneet sen lapsiltamme.”

(Rosenberg 1993, 1)

Haluamme vielä kiittää opinnäytetyöhömmme liittyvän päiväkodin henkilökuntaa, muita tutkimukseemme osallistuneita sekä koko opinnäytetyöprosessiin vaikuttaneita yhteistyöstä!

2 AIKAISEMMAT TUTKIMUKSET

Täysin samasta aiheesta, kuin meidän opinnäytetyömme, ei ole aiemmin tehty tutkimuksia Suomessa, mutta löytämämme tutkimukset sivuavat aihetta monesta eri näkökulmasta. Omassa opinnäytetyössämme rinnastamme päivähoiton ja kodin lapsen kasvuympäristöinä ja tätä näkökulmaa ei ole tullut esille. Ensimmäinen tutkimus avaa aihetta meidän kannaltamme kaikkein eniten, koska myös siinä tutkitaan varhaiskasvatuksen ympäristökasvatuksellisia toimintamuotoja. Teoriaosuus on suurelta osin samantyyppinen kuin meidän opinnäytetyössämme, mutta painotus on kestävässä kehityksessä kun taas meillä se on ympäristökasvatuksessa.

Susanna Säkkinen (2009) opinnäytetyössään, Kestävää kehitystä päiväkodissa, oli tarkoituksena saada selville miten kestävä kehitys on huomioitu varhaiskasvatuksessa. Tutkimuksen tavoitteena oli selvittää miten kestävä kehityksen ohjelmat on tehty päivähoitossa Oulussa sekä Tampereella ja se, kuinka ne auttavat suunnitelmallista päivähoiton kestävä kehitystä. Lisäksi miten kestävä kehitystä voi toteuttaa käytännönläheisellä ja lapsilähtöisellä tavalla.

Säkkinen työssänsä tuli esille, että Oulun kaupungin päivähoiton toimintayksikkö Alaköökki on mukana tuottamassa kestävä kehityksen toimintaa paikallisesti. Sen toimintaohjelma on monipuolinen kokonaisuus kestävästä kehityksestä päivähoitossa. Tämän ohjelman pohjalta oululaiset päivähoitoyksiköt ovat kirjanneet varhaiskasvatussuunnitelmaansa omat kestävä kehityksen arvonsa. Näin on tehnyt myös tutkimuksemme kohteena oleva päiväkotikoti, jonka koko varhaiskasvatussuunnitelmassa näkyy heidän ympäristökasvatusarvonsa. Alaköökkin yhteyshenkilöt tarkkailevat, ohjeistavat ja auttavat päivähoitoyksiköitä toteuttamaan omia kestävä kehityksen arvojaan. Tampereella jo aiemmin laaditut ympäristöohjelmat muutettiin päivähoitoyksiköiden kestävä kehityksen ohjelmiksi. Ohjelman sisältönä ovat eri osa-alueet, kestävä kehityksen tavoitteet ja erilaiset toimenpide-ehdotukset, lisäksi tämän avulla seurataan kestävä kehitystä. Tampereella on tehty Paikallisagenda 21 –ohjelma ja se toimii virikkeenä pohdittaessa kuinka kestävä kehitystä voidaan turvata ja järjestää. Kestävä kehityksen ohjelmaa laadittaessa on kerätty toiveita, ideoita ja mielipiteitä päivähoitokentältä ja siinä huomioidaan kestävä kehityksen eri osa-alueet. Säkkinen

tutkimuksessa kestävästä kehitystä toteuttavaa lapsilähtöistä käytännötoimintaa tuli esille muun muassa kierrätyksessä, luontoretissä ja kompostoinnissa. Tällainen lapsilähtöinen käytännötoiminta on yleistä ympäristökasvatuspäiväkodeissa, mikä näkyy myös opinnäytetyössämme.

Toisena on Eila Ruokamon, Tarja Jussilan ja Pirjo Huttusen (1996) tekemä tutkimus, ”Luonto- ja ympäristökasvatus – voidaanko ympäristökasvatuksen avulla lisätä lasten luontotietoutta?”, joka oli osa luonto- ja ympäristökasvatusprojektia. Tutkimuksen tavoitteita oli monia, mutta tärkeintä oli lasten tietämys- ja asennetason muuttuminen luonto- ja ympäristöasioissa ja lasten omia vaikutusmahdollisuuksia päivähoidossa. Tämä liittyy omaan tutkimukseemme, sillä selvitämme ovatko lapset omaksuneet päiväkotinsa vihreitä arvoja. Lisäksi Ruokamon, Jussilan ja Huttusen tutkimuksessa selvitettiin oliko päiväkodin henkilökunnan työtavat muuttuneet projektin aikana. Tavoitteena oli myös vanhempien ja päiväkodin tiiviimpi yhteistyö. Tuloksina oli, että ympäristökasvatusta lisäämällä voidaan lisätä lasten tietämystä ja päiväkodin henkilökunta oivalsi lapsilähtöisen toiminnan merkityksen lapsen itsetunnon kohottamiseksi.

Kolmantena teoksena on Huvikummun päiväkotiin tehdystä projektista kirjoitettu kirja, Lasten luomuruoka (Leena Hautala, Anne Savikoski, Tuula Taskinen, 1999.), jossa esitellään projektin kehittämä luonnonmukainen lastenhoitomalli. Tavoitteena oli ennaltaehkäistä sairauksia lisäämällä lasten luontaista immunitettia päiväkodissa ja kotona sekä tehdä tunnetuksi alueen luomutuotteet ja parantaa niiden saatavuutta. Terveellinen ruokavalio ja sairauksien alkuhoito vaikuttivat tilastojen mukaan positiivisesti. Tämä kirja on ollut tärkeänä pohjana opinnäytetyötä tehdessämme, sillä siitä olemme saaneet teoriaa muun muassa luonnonmukaisesta lastenhoitomallista, esimerkiksi luomu- ja lähiruokaan liittyen.

Neljäntenä on Jaana Hämäläisen ja Niina Riihimäen (2001) opinnäytetyö ”Lasi ja Luonto”, jossa käsitellään päivähoitoikäisten lasten ympäristökasvatusta. Opinnäytetyön tutkimusjoukkona oli yksi ympäristökasvatusta toteuttava päiväkoti ja tutkimus oli toiminnallinen. Tulokset kerättiin pääasiassa havainnoimalla ja dokumentoimalla suunniteltua oppimiskokonaisuutta. Lasinkierrätyksen avulla lapsille oli tarkoituksena opettaa ympäristökasvatuksen keskeinen sisältö. Tuloksina saatiin selville ympäristökasvatuksen suunnitteluun ja toteuttamiseen vaikuttavia tekijöitä, joista tärkeimpinä nähtiin joustavuus sekä kehitystason

huomiointi ja muita tekijöitä olivat luonnosta välittäminen sekä toiminta ja tekeminen. Tulokset ovat yleispäteviä päivähoitoikäisten lasten ympäristökasvatuksen alueella.

Viides tutkimus on Johanna Anttilan (2009) toiminnallinen opinnäytetyö ”Kulutus, kierrätys ja roskat”: Ympäristökasvatus osana viisivuotiaiden pienryhmätoimintaa. Sen tavoitteena oli selvittää miten lapset suhtautuvat kuluttamiseen ja ympäristön tilaanteeseen sekä ohjata heidät ajattelemaan kulutuksen vaikutuksia. Projekti toteutettiin Lauttasaari English playschoolissa yhdeksän hengen pienryhmässä viiden kokoontumiskerran ajan ja projektin loppuarviointi koostui tuntien toteutuksesta ja arvioinnista. Tulokset saatiin tarkkailemalla sekä havainnoimalla ja ne olivat positiivisia: lapset olivat kiinnostuneita ja innostuneita aiheesta sekä huomioivat ympäristöään tarkkaavaisesti, esimerkiksi ympäristömerkit pakkausissa, lähiympäristön roskaisuus ja ongelmajätteet.

Kuudentena on Katja Bergströmin (2009) ”Luovaa luonnosta” Lasten kesäkurssi kohti kestävämpää ympäristöä, joka myös oli toiminnallinen opinnäytetyö. Se toteutettiin kehittämisprojektina yhteistyössä Vantaan kaupungin kulttuuripalvelujen kanssa Lasten taidetalo Pessissä. Opinnäytetyön tavoitteena oli lasten ympäristötietoisuuden ja yhteistyötoiminnallisuuden lisääminen yhteisten tavoitteiden puitteissa toteuttamalla ympäristökasvatusta. Arviointi perustui oppimispäiväkirjaan, kuvamateriaaliin, keskusteluihin, palautteisiin ja kyselyyn. Näiden pohjalta koottiin johtopäätökset, joiden mukaan projekti oli erittäin onnistunut. Kesäkurssilla oli luotu kestävän kehityksen mukaisia toimintamalleja ja lapset kertoivat oppineensa kierrättämisestä sekä luonnon kunnioittamisesta.

Kolmen viimeksi mainitun tutkimuksen teoriat ovat toimineet pohjana aloittaessamme omaa opinnäytetyötämme. Emme saaneet niistä malleja tutkimuksemme toteuttamiseen, sillä ne kaikki olivat toiminnallisia opinnäytetöitä ja meidän sitä vastoin tutkimuslähtöinen. Tutkimusten tulokset ja meidän tutkimuksemme tulokset ovat osittain yhteneväisiä tutkimustavoista riippumatta.

3 YMPÄRISTÖKASVATUS

Ympäristökasvatus on elinikäinen oppimisprosessi, jonka kautta ihmiset tiedostavat ympäristönsä ja sitä kautta omat mahdollisuutensa ympäristön suojelemiseen ja ylläpitämiseen (Wolff 2004, 19). Unescon kansallisen ympäristökasvatusstrategian (1992) tavoitteena on, että ympäristökasvatus sisällytetään laaja-alaisesti sekä koulutuksen eri asteisiin että eri yhteisöjen toimintaan. Ympäristökasvatus ei siis kohdistu pelkästään lapsiin ja nuoriin vaan kaikkiin ihmisiin. Ympäristötietoisuus tarkoittaa nimenomaan tahtoa ja kykyä elää ja toimia kotona, työssä ja yhteiskunnassa kestävän kehityksen periaatteiden mukaan. (Kansallinen ympäristökasvatusstrategia, 16-19)

YK:n ympäristökonferenssissa Tbilisissä vuonna 1977 hyväksytyt ympäristökasvatuksen tavoitteet ovat vielä tänäkin päivänä ajankohtaisia. Tavoitteena on:

- ”1. Kasvattaa selvään tietoisuuteen ja huoleen taloudellisten, sosiaalisten, poliittisten ja ekologisten tekijöiden riippuvuudesta toisistaan kaupunki- ja maalaisympäristössä.*
  - 2. Mahdollistaa jokaiselle ihmiselle sellaisten tietojen, arvojen, asenteiden, sitoutumisen ja taitojen saaminen, joita tarvitaan ympäristön suojeluun ja parantamiseen.*
  - 3. Luoda yksilöille, ryhmille ja koko yhteiskunnalle uusia ympäristöön liittyviä toimintamalleja.”*
- (Wolff 2004, 19)

Ympäristökasvatuksen rinnalla käytetään myös termiä kestävän kehityksen kasvatus. Kestävän kehityksen kasvatuksessa otetaan huomioon kaikki kestävän kehityksen ulottuvuudet, kun taas ympäristökasvatuksessa painotus on ekologisessa kestävyudessa (ks. luku 3.2) (Cantell 2004, 27-29). Ympäristökasvatus on siten kestävän kehityksen edistämistä (Suomen Ympäristökasvatuksen Seura).

Ympäristökasvatus ei ehkä ole monelle ihmiselle henkilökohtaisesti tärkeä asia, mutta silti se tulee kaikkien jokapäiväiseen elämään jossain muodossa. Jokainen meistä käyttää sähköä, mutta ei välttämättä tule miettineeksi mistä sitä saadaan. Muita esimerkkejä ovat jokamiehen oikeudet, jätteiden lajittelu, energiansäästölamput ja -luokitukset sekä ympäristönsuojelulaki 4.2.2000/86.

”Tämän lain tavoitteena on:

- 1) ehkäistä ympäristön pilaantumista sekä poistaa ja vähentää pilaantumisesta aiheutuvia vahinkoja;*
- 2) turvata terveellinen ja viihtyisä sekä luonnontaloudellisesti kestävä ja monimuotoinen ympäristö*
- 3) ehkäistä jätteiden syntyä ja haitallisia vaikutuksia;*
- 4) tehostaa ympäristöä pilaavan toiminnan vaikutusten arviointia ja huomioon ottamista kokonaisuutena;*
- 5) parantaa kansalaisten mahdollisuuksia vaikuttaa ympäristöä koskevaan päätöksentekoon;*
- 6) edistää luonnonvarojen kestävää käyttöä; sekä*
- 7) torjua ilmastonmuutosta ja tukea muuten kestävää kehitystä.”*

Ympäristökasvatus on aina oikeaa tekemistä oikeilla välineillä ja materiaaleilla (Päivähoito ja kestävä kehitys, 9). Käytännön toimet ja opit ovat tärkeitä uusien asioiden opettelussa, koska käytännön kautta oppii parhaiten. Kun lapsi oppii jo varhain tekemään asioita itse, se auttaa häntä selviytymään uusista haasteista tulevaisuudessa. Lisäksi omatoimisuus ja tekeminen on heistä mukavaa. (Rosenberg 1993, 1.)

Ympäristökasvatus on myös osa kotona tapahtuvaa arvo- ja tapakasvatusta, sillä se ei rajoitu pelkästään yhteen elämänalueeseen vaan on osa kokonaisuutta. Lapsi ottaa mallia ensisijaisesti vanhemmistaan, koska lapsen ja vanhempien välillä vallitsee kiintymyssuhde. Kotona opitut asiat ja päivähoidossa toteutettavat toimintatavat limittyvät, koska ne ovat osa lapsen lähiympäristöä. (Rosenberg 1993, 1.)

3.1 Ympäristökasvatus varhaiskasvatuksessa

”Varhaiskasvatus on pienten lasten eri elämänpiireissä tapahtuvaa kasvatuksellista vuorovaikutusta, jonka tavoitteena on edistää lasten tasapainoista kasvua, kehitystä ja oppimista. Tarvitaan vanhempien ja kasvatuksen ammattilaisten kiinteää yhteistyötä, kasvatuskumppanuutta, jotta perheiden ja kasvattajien yhteinen kasvatustehtävä muodostaa lapsen kannalta mielekkään kokonaisuuden. Yhteiskunnan järjestämä, valvoma ja tukema varhaiskasvatus koostuu hoidon, kasvatuksen ja opetuksen kokonaisuudesta.” (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2005, 11.)

Opinnäytetyössämme avaamme varhaiskasvatusta päivähoidon näkökulmasta. Päivähoito tarkoittaa lapsen hoidon järjestämistä mm. päiväkotihoidona, johon tutkimuksemme perustuu. Päivähoidon tehtävänä on edistää lapsen kehitystä, jolloin sen tulee tukea lapsen kas-

vua yhteisvastuuseen ja rauhaan sekä elinympäristön vaalimiseen. Siihen tähtää myös ympäristökasvatus. (Laki lasten päivähoidosta, 1§, 2a§.)

Valtakunnallinen varhaiskasvatussuunnitelma on perusta kuntakohtaisille varhaiskasvatussuunnitelmille, jotka puolestaan toimivat pohjana laadittaessa yksikkökohtaisia sekä lapsikohtaisia varhaiskasvatussuunnitelmia (Valtioneuvoston periaatepäätos varhaiskasvatuksen valtakunnallisista linjauksista, 19). Valtakunnallisessa varhaiskasvatussuunnitelmassa (2005) ympäristökasvatus tulee esille luonnontieteellisessä, yhteiskunnallisessa sekä esteettisessä orientaatiossa. Luonnontieteellisessä orientaatiossa se näkyy mm. luonnonilmiöiden tutkimisena eri vuodenaikoina, yhteiskunnallisessa kotiseudun ja lähiympäristön merkityksenä ja esteettisessä elämyksellisyytenä sekä kauneuden ja harmonian arvostamisena.

Ylivieskan varhaiskasvatussuunnitelmassa kuvataan tarkemmin ympäristökasvatuksellisia ulottuvuuksia orientaatioiden sisällöissä. Eettisessä orientaatiossa tavoitteena on, että lapsi oppii ottamaan vastuuta toisista ihmisistä, luonnosta ja ympäristöstä, tämä on rinnastettavissa yhteiskuntavastuullisuuteen. Luonnontieteellisessä yksi tavoitteista on elämää suojelevan elämäntavan sisäistäminen, jossa opetellaan toimimaan ympäristöä kunnioittavalla tavalla. Elämäkatsomustiedossa päämääränä on, että lapsi oppii muun muassa huolenpitoa ja hyväntahtoisuutta sekä harjaantuu vastuullisiin valintoihin. Tähän liittyvät myös elävän tunnesuhteen luominen lähiympäristöön, kestävän kehityksen periaate sekä oma vastuu ympäristöstä. (Ylivieskan varhaiskasvatussuunnitelma 2006, 20-33.)

Ympäristökasvatukseen suuntautuvien päiväkotien varhaiskasvatussuunnitelmissa ympäristökasvatus näkyy koko sisällössä. Otimme esimerkiksi yhden päiväkodin, jota tarkastelimme lähemmin. Toiminta-ajatuksina on kehittää lapsen ympäristövastuullisuutta sekä myönteistä luontosuhdetta ja erityisesti painottaa lasten omaksumia terveellisiä ruokatuksia; luomu- ja lähiruokaa sekä ympäristökasvatusta liittyen kestäväan kehitykseen. Tämän päiväkodin sisältöalueissa ympäristöasiat näkyvät usealla tavalla. Metsäretkien aikana hyödynnetään muun muassa matematiikkaa; lajittelu, luokittelu ja vertailu, kuvataiteessa ja kädentaidoissa käytettävän materiaalin hankintaa sekä liikuntaa, sillä retkillä liikutaan kävellen ja pyörällä. Eettisessä orientaatiossa tärkeää on elämän ja ympäristön kunnioitus; toisten ihmisten, luonnon ja ympäristön kunnioittaminen. (Huvikummun päiväkodin varhaiskasvatussuunnitelma, 8-18.)

Nykänen ja Kinnunen ovat kirjassaan Taivaan merkit: pienten lasten ympäristökasvatus (1994), tuoneet esille varhaiselle ympäristökasvatukselle asetetut moninaiset tavoitteet yhteenvedettynä. Tämän mukaan ympäristökasvatuksen tulee :

- antaa lapselle edellytykset oman luontoa säästävän ja oikeudenmukaisen elämäntavan muodostumiselle
- antaa aineksia lapsen arvostukselle omaa elinympäristöään kohtaan
- antaa lapselle tilaisuus hankkia ja käsitellä tietoa ja saada kokemuksia omasta elinympäristöstään
- antaa mahdollisuuksia havaintoherkkyyden kehittymiselle
- antaa mahdollisuuksia liikkua ympäristössä ja oppia kokemaan se turvallisena, kiinnostavana ja hauskana
- ohjata lasta tuntemaan luonnon monimuotoisuutta ja toimintaa
- ohjata lasta tuntemaan ihmisen ja luonnon vuorovaikutusta ja ihmisen vaikutuksia ympäristöön
- antaa lapselle mahdollisuus toimia ja kokea asioita ympärillään yhdessä aikuisten ja toisten lasten kanssa
- tarjota lapselle tilaisuuksia kertoa ja kuvata kokemuksiaan ja ympäristöään monin tavoin
- tarjota lapselle tilaisuuksia toimia ympäristön hyväksi ja antaa malleja siihen sekä ohjata ympäristön kannalta hyviin tapoihin
- ohjata lasta hyväksymään erilaisuutta ja erilaisia ratkaisuja
- vahvistaa lapsen minäkuva ja käsitystä ihmisten tasavertaisuudesta
- vahvistaa lapsen uskoa hänen omiin mahdollisuuksiinsa ympäristön hoitajana
- tarjota lapselle miellyttäviä elämyksiä omassa elinympäristössään, iloa ilman tavarointa
- antaa mahdollisuus kokea ympäristöä säästävä/vaaliva toiminta oikeaksi, miellyttäväksi, järkeväksi, hauskaksi ja nautinnolliseksi eikä luopumiseksi, rajoittamiseksi tai silkaksi velvollisuudeksi.

Ekologinen lastenkulttuuri on ympäristökasvatusta, jossa lapset ovat toimijoina aikuisten antamissa puitteissa, joten aikuiset määrittävät millaisia arvoja ja elämisen malleja lapset oppivat. Tässä ekologisessa lastenkulttuurissa keskeisintä on kestävän kehityksen arvot. Aikuiset tarjoavat lapsille virikkeitä oman ajattelun kehittämiseen sekä oivaltamiselle. Lapset ovat luonnostaan uteliaita, innokkaita ja energisiä ja nämä vievät lasta eteenpäin kaiken uuden oppimisessa. Ekologisen lastenkulttuurin yhtenä toimintamuotona on Aurinkotoiminta, jonka perustana ovat ekologia ja eettisyys, luonnon ja ihmisen välinen tasapaino tulevien sukupolvien hyvinvoinnin turvaamiseksi. (Suosalo, Tavasti, van de Kreeke, Lehti, Vannucchi 2008, 8, 12, 16.)

"Kasvatuksen perinteinen, ihanteellinen tehtävä on pyrkiä myös kehittämään entistä parempaa yhteiskuntaa ja maailmaa."

(Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2005, 8.)

Metsämörri – pedagogiikan juuret ovat ruotsalaisissa ulkoilukouluissa, jonka nuorimpaan ryhmään ruotsalainen Gösta Frohm loi satuhahmon vuonna 1957, jota alettiin kutsua Metsämörriksi. Häntä huolestutti kaupunkilaislasten suhde luontoon, sillä leikkipaikkoina lapsilla olivat pihat, kadut ja parkkipaikat, jotka eivät ole turvallisia. Frohm halusi saada lapset leikkimään metsiin ja tutustumaan luontoon mielenkiinnolla ja ajatuksia herättävällä tavalla, jolloin heille muodostuu halu kunnioittaa ja suojella luontoa. Metsämörrikoulun tavoitteiksi muodostuivat leikkiminen, luonnon tutkiminen ja luonnosta huolehtiminen, sen toimintaa valvoo Friluftsfrämjandet. Suomessa Metsämörrikouluja järjestetään päiväko-deissa, kouluissa sekä vapaa-ajan ryhminä, joihin Friluftsfrämjandetin kanssa yhteistyötä tekevä Suomen Latu ry kouluttaa ohjaajia sekä järjestää materiaalia. (Cantell 2004, 126; Nikkinen, I. 2000, 11 - 14).

Tutustuessamme metsämörritoimintaan tulimme ajatelleeksi, että osittain vastaavaa toimintaa on kouluikäisille, kuten partio ja 4H -toiminta, kun taas alle kouluikäisille emme keksineet vastaavaa toimintaa. Toisaalta Allu Tuppuraisen Rölli-peikossa (mm. Rölli - Hirmuisia kertomuksia 1991) on yhtäläisyyksiä Metsämörrien kanssa; kumpikin opettaa lapsille luonnon huomioon ottamista satuhahmon kautta.

3.2 Kestävä kehitys

Gro Harlem Brundtland, 1987 The World Commission on Environment and Development (WCED); Our common future s.54: *"Sustainable development is development that meets the needs of the present without compromising the ability of future generations to meet their own needs."*

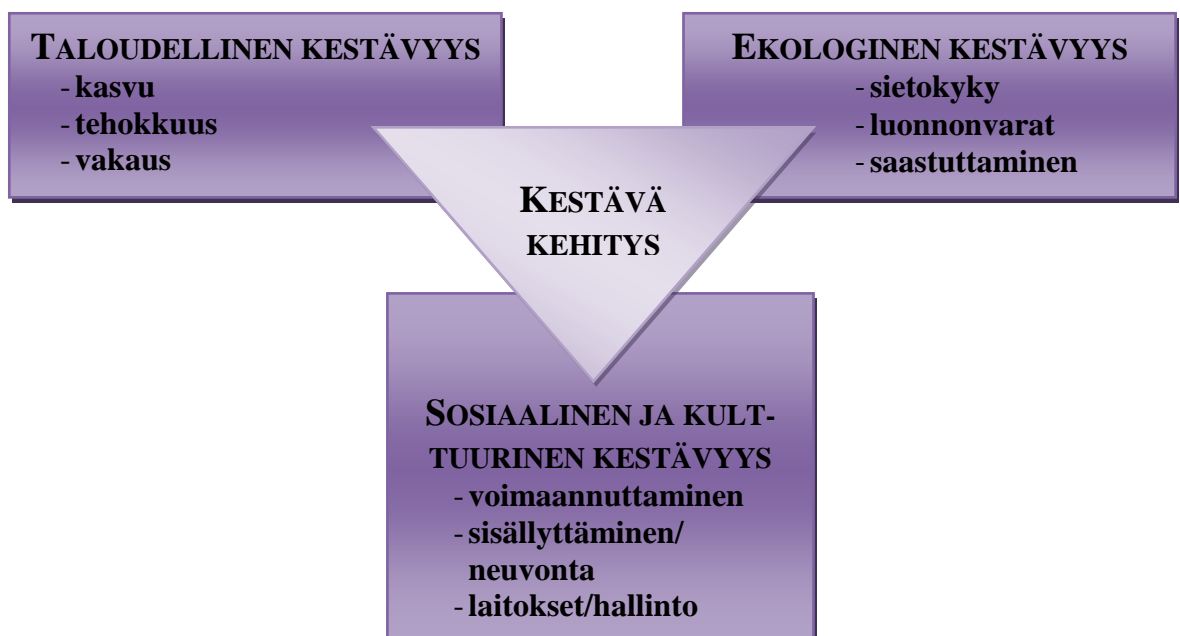
Ympäristön ja kehityksen maailmankomissio, Yhteinen tulevaisuutemme:

"Kestävä kehitys on kehitystä, joka tyydyttää nykyhetken tarpeet viemättä tulevilta sukupolvilta mahdollisuutta tyydyttää omat tarpeensa." (Valtion ympäristöhallinto 2009).

Suomen kestävän kehityksen toimikunta 1994/1995, professori Pentti Malaskan johtaman työryhmän laatimassa muistiossa kestävä kehitys määritellään määrätietoiseksi, jatkuvaksi toiminnaksi muutoksen aikaansaamiseksi yhteiskunnan eri tasoilla, jonka päämääränä on turvata nykyisille ja tuleville sukupolville hyvät elämisen mahdollisuudet. Lähestymistapa korostaa ihmisen henkisesti uudistuvaa kehitystä sekä inhimillisen pääoman että eettisen kasvamisen mielessä eli sitä, että jokaisella on mahdollisuus tehdä valinta paremman ympäristön puolesta. (Valtion ympäristöhallinto 2009)

YK on julistanut vuodet 2005–2014 kestävästä kehityksestä edistävän koulutuksen vuosikymmeneksi ja sen tavoitteena on saada kestävä kehitys maailman kaikkien valtioiden opetusjärjestelmiin vuosikymmenen kuluessa (Kestävä kehitys). Suomessa asia on huomioitu pääministeri Matti Vanhasen II hallituksen ohjelmassa, jonka mukaan mm. ympäristökasvatuksen osuutta tulee lisätä kaikilla kouluasteilla (Valtioneuvosto).

Kestävä kehitys sisältää neljä eri aluetta: ekologisen, taloudellisen, sosiaalisen ja kulttuurisen kestävyys. Kaikki nämä yhdessä ovat elintärkeitä ihmisarvoisen elämän jatkuvuuden kannalta. (Valtion ympäristöhallinto).

KUVIO 1. Kestävän kehityksen peruselementit (Muokattu hallituksen kestävän kehityksen (1998) kuvion mukaan, Maa- ja metsätalousministeriön sivulta).

Ekologinen kestävyys on ihmisen toiminnan vaikutusten huomioon ottamista ympäristön säilyvyyden kannalta. Vaativimpia haasteita ovat ilmastonmuutoksen hidastaminen, biologisen monimuotoisuuden säilyttäminen ja etenkin uusiutumattomien luonnonvarojen harkittu käyttö. Varovaisuusperiaatteen noudattaminen on olennaista ekologisessa kestävyudessa. Se tarkoittaa sitä, että haitat, riskit ja kustannukset arvioidaan ensin ja pyritään näin ennaltaehkäisemään ongelmia. Ekologinen kestävyys vaatii myös kansainvälistä yhteistyötä erityisesti kehittyneiden maiden ja kehitysmaiden välillä. (Valtion ympäristöhallinto 2009; Cantell 2004, 24.)

Taloudellinen kestävyys tarkoittaa sitä, että pitkällä aikavälillä talouden tasainen kasvu luo edellytykset ihmisen hyvinvoinnin ylläpitämiseen ja lisäämiseen ilman velkaantumista tai luonnonvarojen katoamista. Taloudellinen kestävyys auttaa selviämään tulevaisuuden haasteista yhdessä sosiaalisen kestävyuden kanssa, sillä se on sosiaalisen perusta ja sosiaalinen kestävyys tuo turvaa mahdollisissa maailmantalouden vaihtelevuuksissa. (Valtion ympäristöhallinto 2009; Cantell 2004, 24 - 25.)

Sosiaalisen ja kulttuurisen kestävyuden periaatteena on hyvinvoinnin jatkuvuus sukupolvelta seuraavalle. Sosiaalisen kestävyuden haasteita ovat jatkuva väestönkasvu, ruoka- ja terveydenhuollon ongelmat, köyhyys, sukupuolten välinen tasa-arvo sekä koulutuksen järjestäminen. Nämä haasteet uhkaavat näin myös ekologista ja taloudellista kestävyyttä. Kulttuurinen kestävyys käsittää eri kulttuurien kehittymisen ja säilyttämisen sekä siirtämisen seuraavalle sukupolvelle ja myös ihmisten eettisen kasvun. (Valtion ympäristöhallinto 2009; Cantell 2004, 25.)

3.3 Vihreä lippu

”Vihreä lippu on päiväkotien, koulujen ja oppilaitosten kestävä kehityksen ohjelma.”

(Vihreä lippu)

Vihreän lipun toiminta-ajatus lähti liikkeelle vedensäästöprojektista joka toteutettiin Kööpenhaminassa 1990-luvun alussa. Lapset ja nuoret olivat tässä mukana erittäin aktiivisesti ja Foundation for Environmental Education (FEE) käynnisti projektin hyvien tulosten seu-

rauksena Eco-Schools – ohjelman johon lähti mukaan kuusi maata heti alusta alkaen. Kansainvälinen työryhmä päätti yhteisistä periaatteista sekä toimintatavoista, mutta jokainen osallistuja sai itse päättää miten toteuttaa ne. (Vihreä lippu 2009.) Suomi lähti mukaan ohjelmaan vuonna 1998 nimikkeellä Vihreä lippu ja sitä toteuttaa Suomen Ympäristökasvatuksen Seura ry (Sykse) (Cantell 2004, 146). Tasavallan Presidentti Tarja Halonen on Suomessa Vihreän lipun -ohjelman suojelijana (Vihreä lippu).

Vihreä lippu -ohjelman periaatteita on viisi. Ensimmäisenä on osallisuus, lapset ja nuoret vaikuttajina eli he saavat suunnitella, toteuttaa ja arvioida toimintaa tasavertaisina toimijoina aikuisten kanssa. Toisena on ympäristökuormituksen vähentäminen mm. veden- ja energiankulutuksen sekä jätteiden vähentämisellä. Kolmantena on kestävän kehityksen kasvatus osana jokapäivästä toimintaa. Neljäntenä on jatkuva parantaminen eli pitkäjänteinen ja suunnitelmallinen toiminta, joka on laadun kannalta tärkeää. Viidentenä on yhteistyö ympäröivän yhteiskunnan kanssa.

(Vihreä lippu 2009.)

Vihreä lippu – projektin vaiheet aloitettaessa: 1. Raati; joka koostuu lapsista tai nuorista sekä aikuisista, tehtävänään suunnitella, toteuttaa ja arvioida toimintaa. 2. Teema; raati valitsee seuraavista kolmesta kansainvälisestä perusteemasta: vesi, energia, jätteiden vähentäminen. Muita teemoja ovat lähiympäristö, kestävä kulutus, yhteinen maapallo. 3. Alkukartoitus; teemaan liittyen selvitetään tämänhetkinen tilanne. 4. Tavoitteet; kartoituksen tulosten perusteella asetetaan tavoitteet toiminnalle, jossa otetaan myös huomioon varhaiskasvatussuunnitelman sisällölliset orientaatiot tai opetussuunnitelma. 5. Toimintasuunnitelma; siihen kirjataan tavoitteet ja suunnitelma käytännön toiminnasta ja se lähetetään Sykseen, joka antaa kirjallisen palautteen. 6. Toiminta; jatkuu koko projektin ajan eli lukuvuoden tai kalenterivuoden. Koko yhteisö osallistuu toimintaan. 7. Loppukartoitus; tuloksia verrataan alkukartoitukseen ja siihen ovatko tavoitteet täyttyneet. Projektia arvioidaan kokonaisuutena eli tuodaan esille hyvät kokemukset ja kehittämisen paikat. 8. Raportointi; loppuraportissa kuvataan toimintaa projektin aikana, ympäristökartoitusten tuloksia ja eri osapuolten arvioita projektin onnistumisesta. 9. Sykse ja Vihreän lipun toimikunta arvioivat raportin sekä antavat kirjallisen palautteen toiminnasta. Hyväksytyn raportin myötä toimikunta myöntää Vihreän lipun käyttöoikeuden puoleksitoista vuodeksi. Uusi projekti

alkaa seuraavan lukuvuoden/kalenterivuoden alusta. Kestävälle Vihreä lippu tasolle pääseminen edellyttää kolmen eri teeman projektia, joista kahden täytyy olla perusteemoja. (Vihreä lippu 2009.)

4 LUONNONMUKAISEN LASTENHOIDON MALLI

Malli kehitettiin Huvikumpu-projektin 1995-2004 tuloksena. Projekti tehtiin osana valtakunnallista sosiaali- ja terveysalan kehittämiskokeilua. Luonnonmukainen lastenhoitomalli pohjautuu ravitsemusekologian lisäksi sairauksien ennaltaehkäisyyn ja alkuhoitoon sekä levon, virkistykseen ja luonnon merkitykseen lapsen hoidossa ja kasvatuksessa. (Huvikummun varhaiskasvatussuunnitelma, 3, 19.)

KUVIO 2. Luonnonmukaisen lastenhoidon malli (Muokattu Timo Takkusen piirroksesta Hautala, Savikoski, Taskinen 1999.)

4.1 Lähiympäristö

Lapsen terveyden ja tasapainoisen kehityksen ja oppimisen kannalta puhdas, rauhallinen, esteettisesti kaunis ja pienimuotoista arkkitehtuuria edustava ympäristö on paras (Hautala 1999, 19; Varhaiskasvatuksen valtakunnalliset linjaukset, 14). Ympäristökasvatuksen monipuolisen toteutuksen kannalta luonnonläheisyys on tärkeää. Luonto tarjoaa monenlaisia virikkeitä, jolloin lapsi saa toteuttaa luontaista tapaansa toimia, joita ovat leikkiminen, liikkuminen, tutkiminen sekä taiteellinen kokeminen ja ilmaiseminen. Lisäksi erilaisissa maas-

toissa liikkuminen harjoittaa lapsen motoriikkaa, koordinaatiokykyä ja tasapainoa (Luumupäiväkoti Kirsikka, Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet, 20-25).

Hyvä ympäristökasvatuspäiväkoti on rakennettu luonnon läheisyyteen ja itse päiväkotirakennuksessa on käytetty mahdollisimman paljon luonnosta saatuja tai jalostettuja materiaaleja (esim. puu ja tiili). Huoneiden värit on tarkkaan valittu niiden tarkoituksen mukaan, esimerkiksi oranssi ruokailutila, sillä väri herättää ruokahalun ja lepotilassa on sinistä ja vihreää, jotka ovat rauhoittavia värejä. Ilmastointi ja ilman vaihtuvuus on tärkeää hyvän ilmanlaadun ja lasten hyvinvoinnin kannalta. (Hautala 1999, 19-25.)

4.2 Lähi- ja luomuruoka

Lähiruuan raaka-aineet tulevat pääosin lähiseudulta, mutta toisaalta lähiruoka voi tarkoittaa myös kotimaisista tuotteista valmistettua ruokaa. Lähiruokaa suositetaan siksi, että raaka-aineet ovat tuoreita, korkealaatuisia, turvallisia ja puhtaita sekä lisäksi ruuan alkuperä tiedetään. Lähiruoka on myös ympäristövaikutuksiltaan edullisempaa, varsinkin jos raaka-aineet saadaan suoraan tuottajalta, jolloin säästytään pakkaamiselta, varastoinnilta ja käsittelystä. (Hautala 1999, 50-51; Kuivanen 1999, 75.) Merkit jotka kertovat ruoan alkuperästä lähiruoan ollessa kyseessä:

Vähintään 80 % tuotteen omakustannusarvosta (työ ja raaka-aine) ja 100 % pääraaka-aineista kotimaisia. Merkin myöntää ProAgria Keskusten Liitto.

Kasvisjalosteissa ainoastaan Suomessa viljeltyä kasvisraaka-ainetta (100%). Merkin myöntää Kotimaiset Kasvikset Ry.

Tuotteen raaka-aineista 75 % on kotimaista. Merkin myöntää ja käyttöä valvoo Hyvää Suomesta –organisaatio.

(Hautala 1999, 50-51; Maakuntien Parhaat, Kotimaiset Kasvikset Ry, Hyvää Suomesta)

Luomu on lyhenne luonnonmukaisesta. Kasvien viljely, kotieläinten hoito ja elintarvikkeiden valmistus on valvottua ja ohjeistettua. Kaikki ravinteet kierrätetään tarkkaan, maata lannoitetaan esimerkiksi kompostoidulla karjanlannalla sekä vuoroviljelyllä. Luomuruoka on puhdasta, lisäaineetonta ja itse valmistettua, jossa hyödynnetään monipuolisesti luonnon antimia. (Hautala 1999, 48-49; Luomupäiväkotikirsikka.) Luomuruoalla on suuri rooli myös sairauksien ennaltaehkäisevässä hoidossa (Hautala 1999, 26). Luomuruoka on erikseen merkittyä. Tässä muutama Suomessa käytettävä merkki:

Elintarvikkeen maatalousperäisistä raaka-aineista vähintään 95 % on tuotettu luonnonmukaisesti. Merkin myöntää ja käyttöä valvoo Elintarviketurvallisuusvirasto Evira.

Tuotteen aineksista 95 % on luonnonmukaisesti tuotettuja ja kotimaisuusaste 100 % (alkutuotteet) tai 75 % (jalosteet). Merkin myöntää ja käyttöä valvoo Luomuliitto Ry.

(Hautala 1999, 49; Luomutietopankki.)

4.3 Ympäristöekologia

Ympäristöekologiassa perustana on ihmisten toiminnan vaikutukset eliöihin keskittyen ympäristön suojelemiseen. Ympäristöekologia on laaja-alainen ja siihen kuuluu mm. veden, lämmön, sähkön ja energian säästäminen, jätteiden vähentäminen ja kierrätys sekä ympäristön huomioiminen arkipäivässä. Veden kulutusta voi säädellä muun muassa käymällä suihkussa kylvyn sijaan ja pitämällä huolta vesipisteistä, kuten korjauttaa vuotava hana heti. Lämmityksen, tuuletuksen ja valaistuksen säätelyllä voi vähentää energian kulutusta jonkin verran. Lämmityksessä suositaan uusiutuvia luonnonvaroja uusiutumattomien sijaan, poltetaan vaikkapa puuta varaavassa takassa tai leivinuunissa, jolloin kerätään lämpöä talteen. Tuuletuksessa käytetään nopeaa ja tehokasta ristivetoa. Valaistuksessa käytetään energiansäästölamppuja ja tarpeettomat valot sammutetaan. Samoin sammutetaan myös muut sähkölaitteet, kun ne eivät ole käytössä. Laitteiden valmiustilatkin kuluttavat sähköä huomattavasti, joten televisio kannattaa sammuttaa kokonaan pääkytkimestä. (Bardy, Aaltonen, Lepo, Sandelin 1994, 31-32; Kuivanen 1999, 10-11, 14, 50-51.)

Jätteiden vähentämiseen kuuluu osaltaan ruoan valmistuksessa käytettävien raaka-aineiden alkuperä ja pakkausmateriaali. Varsinkin kertakäyttö- ja pienpakkaukset lisäävät jätteen määrää olennaisesti ja mm. alumiinifoliota on vaikea käyttää uudelleen. Sen vuoksi kannattaa suosia kestäviä tai uusiokäytettäviä materiaaleja. Jätteiden lajittelulla on tärkeä osa ympäristön kuormittamisen vähentämisessä. Kompostointi on hyvä keino biojätteiden hyötykäyttöön. Myös paperin kierrätys säästää luontoa, sillä keräyspaperista tehdään uusiopaperia. Huonekaluja ja tekstiilejä kannattaa etsiä myös kierrätyskeskuksista ja kirpputoreilta. Uutta tavaraa hankittaessa on hyvä tutustua tuotteen laatuun, jotta se kestäisi mahdollisimman pitkään. (Bardy 1994, 32; Kuivanen 1999, 50-51, 60-64.)

Ympäristön huomioon ottamiseen sisältyy monenlaisia arkisia pieniä valintoja. Erilaiset pesuaineet kuormittavat vesistöjä ja siksi on hyvä valita vähiten haittaa aiheuttava vaihtoehto mm. ympäristömerkitty pesu- tai puhdistuaine. Myös matkustamistavalla on merkitystä saasteiden vähenemiseen tai lisääntymiseen. Kävely, pyöräily, joukkoliikenne ja mahdollisimman vähäinen yksityisautoilu, lentäminen sekä moottoriurheilu ovat suositeltavia. (Kuivanen 1999, 34-37, 46-51.)

4.4 Alkuhoito

Sairauksien ennaltaehkäisyyn ja vastustuskyvyn ylläpitämiseen kuuluu, että lapset puetaan lämpimästi ja sään mukaisesti (Hautala 1999, 25). Kerrospukeutuminen on lämmön säätelyn kannalta paras vaihtoehto ja kostealla säällä kannattaa olla kuravaatteet ja kumisaappaat, muutenkin käytännölliset vaatteet ovat parhaita (Rosenberg 1993, 8). Kiireetön leikkiympäristö ja pieni lapsiryhmä vaikuttavat sairauksien ennaltaehkäisyyn, sillä suuressa ryhmässä lasten sairastuvuus lisääntyy (Nikkinen 2000, 15-16).

Timjamin sekä muiden yrttien ja valkosipulin käyttö ruuissa vahvistaa lasten vastustuskykyä. Luomuruualla on muutenkin ennaltaehkäisevä vaikutus lasten sairauksiin. Sairauksia hoidetaan heti ensimmäisten oireiden ilmettyä mahdollisimman hyvin, jolloin lapsen vastustuskyky paranee ja hoito auttaa elimistöä selviytymään taudin aiheuttajia vastaan. Alkuhoitoon kuuluu muun muassa yrttiteen ja mustaherukkamehun juominen sekä höyryhengitys, suolavedellä kurlaus ja lämpimät jalkakylvyt, joihin on lisätty yrttejä ja merisuolaa hoitovaikutusten tehostamiseksi. Alkuhoidon menetelmät sopivat myös oireita lievittämään. Ohjeena on että oireisiin puututaan heti, jotta lääkettä vaativaa sairautta ei pääse syntymään. (Huvikummun varhaiskasvatussuunnitelma 2009, 5; Hautala 1999, 26-29; Varhaiskasvatuksen valtakunnalliset linjaukset, 14; Luomupäiväkotikirsikka.)

5 TUTKIMUKSEN TOTEUTTAMINEN

Opinnäytetyömme olennaisin osio alkoi tutkimuksen toteuttamisen myötä. Olimme kirjoittaneet teoriaa jo aiemmin, mutta vasta toteutuksen jälkeen pystyimme tarkentamaan ja jäsentämään teoriakokonaisuutta lopulliseen muotoonsa. Tutkimuksen tekeminen oli haastavaa, mutta antoisaa. Tiedon keruun tavat oli helppo valita, sillä tutkimusmenetelmämme olivat selvillä alusta saakka.

5.1 Tutkimuskysymykset

Tutkimuskysymykset olivat avainasemassa laatiessamme haastatteluteemoja sekä kyselylomakkeita, mutta lopulliset kysymykset muotoutuivat vasta prosessin loppuvaiheessa.

- 1. Mitä ovat päiväkodin vihreät arvot ja miten ne näkyvät päiväkodissa henkilökunnan näkökulmasta?**
- 2. Miten päiväkodissa noudatettavat vihreät arvot näkyvät hoidossa olevien lasten kotona?**

Alunperin meillä oli erilaiset tutkimuskysymykset, sillä tarkoituksemme oli tehdä vertaileva tutkimus Tanskan ja Suomen ympäristökasvatuspäiväkotien välillä. Se ei kuitenkaan onnistunut olosuhteiden pakosta, joten päätimme keskittyä ainoastaan suomalaiseen päiväkotiin. Mielessämme kävi myös tehdä vertailua Suomessa eri kaupunkien ympäristökasvatuspäiväkotien välillä, mutta aikataulun vuoksi emme voineet sitä toteuttaa.

Tavoitteena oli saada selville, miten ympäristökasvatus näkyy päiväkodissa käytännön työssä ja mitä kaikkea siihen liittyy sekä ovatko lapset sisäistäneet päiväkodin arvot ja miten he soveltavat niitä myös hoitopaikan ulkopuolella.

5.2 Tutkimusmenetelmät

Tutkimuksemme oli sekä kvalitatiivinen (laadullinen) että kvantitatiivinen (määrällinen), joten sitä kutsutaan monistrategiseksi tutkimukseksi. Kvalitatiivinen osuus tutkimuksemme oli henkilökunnan ryhmähaastattelun toteuttaminen ja haastattelutallenteen purkaminen sekä analysointi sanallisesti. Kvantitatiivista osuutta työssämme olivat kyselylomakkeet ja niiden vastausten avaaminen tilastoina sekä kaavioina. Laadullisessa tutkimuksessa hankitaan tietoa kokonaisvaltaisesti suoraan ihmisiltä, esimerkiksi keskustelujen tai havaintojen välityksellä. Tutkittava kohderyhmä valitaan tarkasti, koska tutkimus on ainutkertaista. Määrällisessä tutkimuksessa saatavan aineiston on sovelluttava numeeriseen mittaamiseen ja niistä on voitava tehdä tilastoja, joiden perusteella tulkitaan ja analysoidaan tuloksia. Määrällisessä tutkimuksessa on mahdollista tutkia suurempaa joukkoa kuin laadullisessa tutkimuksessa. Nämä ovat toisiaan täydentäviä tutkimusmenetelmiä, jonka takia ne sopivat todella hyvin opinnäytetyöhömmme. (Hirsjärvi&Hurme 2001, 28; Hirsjärvi 2004, 127-128, 131, 155.)

Järjestimme päiväkodin työntekijöille yhteisen tapaamisen päiväkodilla 8.12.2009, jolloin haastattelimme heitä kaikkia yhdessä nauhurin avulla teemahaastatteluna noin tunnin ajan. Teemahaastattelu sijoittuu lomake- ja avoimen haastattelun välimaastoon. Teemahaastattelussa eli puolistrukturoidussa haastattelussa on tarkoituksena puhua tutkittavasta aihepiiristä ennalta mietittyjen teemojen kautta, niin että haastattelu olisi kuitenkin keskustelunomainen. Oleellista on että haastattelussa käsiteltävä teema on kaikille tuttu. Haastattelujen teeman tulkinta ja sille annetut merkitykset ovat keskeistä. (Hirsjärvi&Hurme 2001, 47-48; Hirsjärvi 2004, 197; Vilka 2007, 101.)

Henkilökunnasta kolme pääsi osallistumaan haastatteluun. Kysyttyämme ensin lupaa kailta haastatteluun osallistuvilta, nauhoitimme haastattelun. Haastattelun lomassa kirjoitimme ylös pääasioita. Saimme heiltä myös kirjallista materiaalia ennen haastattelua.

Ryhmähaastattelussa erilaiset näkökulmat ja mielipiteet tulevat paremmin esille ja keskustelua syntyy helpommin. Toisaalta joku henkilö saattaa olla dominoiva osapuoli, minkä takia muiden on vaikea saada äänensä kuuluviin. Ryhmähaastattelu toimii haastattelumuotona erityisen hyvin tutkittaessa ryhmän kulttuuria, näkemyksiä ja arvoja, siksi tämä sopii

hyvin opinnäytetyömme tutkimusmenetelmäksi. Ryhmähaastattelun kesto on enintään tunnin ajan ja ihanteellinen ryhmäkoko on 2-3 henkilöä. Aineiston keruussa voi käyttää apuna muun muassa nauhuria, sillä keskustelun lomassa ei ehdi välttämättä kirjata ylös kaikkea. Nauhurin käyttöä varten haastateltavilta täytyy kysyä aina lupa. (Hirsjärvi 2004, 199-200; Vilkka 2007, 102-103.)

Tutkimuksemme perusjoukkona oli kaikki päiväkodin lasten vanhemmat, joten tutkimuksemme oli kokonaistutkimus (Vilka 2007, 78). Kyselylomakkeet päivähoidossa olevien lasten vanhemmille laitettiin jakoon päiväkodin kautta viikkotiedotteiden ohessa, jolloin lomakkeiden takaisin saaminen oli todennäköisempää kuin vaikkapa postitettuna. Liitimme kyselyyn myös tervehdyksen, jossa oli yhteystietomme mahdollisia lisäkysymyksiä varten. Jätimme päiväkotiin palautuslaatikon ja annoimme vanhemmille viikon vastausaikaa.

Laadimme kyselylomakkeen survey –menetelmällä, mikä tarkoittaa sitä, että lomake on standardoitu eli kaikilta vastaajilta kysytään samaa asiaa täsmälleen samalla tavalla (Hirsjärvi 2004, 182). Lomakkeen laatimisessa käytimme apuna Hirsjärven (2004) teosta Tutki ja kirjoita. Testasimme kyselylomakkeen raakaversiota kahdella opponentillamme, päiväkodin henkilökunnalla sekä opinnäytetyön väliseminaarin osallistujilla. Saimme heiltä kaikilta ideoita ja parannusehdotuksia, joiden pohjalta muokkasimme sen valmiiseen muotoon. Lopullisessa kaksisivuisessa kyselylomakkeessa oli yhteensä 17 kysymystä, joista viisi oli avointa kysymystä ja 12 oli monivalintakysymystä.

5.3 Aineiston analyysi

Käytimme ryhmähaastattelun ja kyselyn avointen vastausten käsittelyyn sisällönanalyysiä eli etsimme merkityssuhteita ja – kokonaisuuksia, sillä näitä osioita ei voi avata tilastoina. Sisällönanalyysi tarkoittaa nimenomaan tutkimuksen tulosten kuvaamista sanallisesti. (Vilka 2007, 139-140.)

Haastattelutallennetta ei voi käyttää opinnäytetyössä tai tutkimuksessa sellaisenaan, joten päätimme litteroida sen ja etsiä sitten merkityskokonaisuudet. Litterointi tarkoittaa tallenteen kirjoittamista tekstin muotoon. Litterointi on monitasoista ja riippuu tutkimuksen ana-

lysointitavasta kuinka tarkasti se tehdään. (Vilkkä 2007, 115; Hirsjärvi&Hurme 2001, 140.) Haastattelua avatessamme teimme sanatarkan litteroinnin ja käytimme vain muutamia litterointisymboleja. Siltikin aikaa kirjoittamiseen kului noin viisi tuntia ja sivumääräksi tuli lopuksi 10 sivua. Vedimme lopulliset johtopäätökset päiväkodin henkilökunnan näkemyksistä koko tutkimusmateriaalin pohjalta, sekä kirjallista että litteroitua materiaalia hyväksi käyttäen.

Numeroimme takaisin saamamme kyselylomakkeet ensin juoksevaan numerojärjestykseen, jonka jälkeen syötimme lomakekyselyn monivalintakysymysten tulokset SPSS – ohjelmaan. Siitä saatavia tuloksia analysoimme ja avasimme kaavioin, jotka selitimme vielä auki. Teimme opinnäytetyömme kaaviot Excel –taulukointiohjelmalla, jotta taulukoista tuli selkeästi luettavia. Lisäksi osasimme käyttää sitä sujuvammin kuin SPSS-ohjelmaa. Vedimme lomakkeen avoimia vastauksia yhteen ja avasimme myös sanallisesti.

5.4 Tutkimuksen luotettavuus

Teoriaosuuden kokoamiseen löysimme paljon eri lähteitä, mutta saadaksemme ehjän kokonaiskuvan käytimme vain tutkimuksen kannalta oleellisia tietoja, joita olimme ensin tarkastelleet monesta näkökulmasta. Pyrimme käyttämään ensisijaisia lähteitä, mutta ulkomaisia teoksia oli vaikea saada, joten jouduimme tyytymään useassa tapauksessa Internet-lähteisiin. Loppuvaiheessa opinnäytetyön tekemistä päätimme jopa rajata teoriaosuutta uudelleen.

Mielestämme tutkimuksen luotettavuutta heikensi jonkin verran haastattelupaikan sijainti. Paikkana toimi päiväkodin kahvihuone työaikaan, jolloin lapset leikkivät viereisissä tiloissa. Tämä vaikutti osaltaan haastattelun kulkuun, sillä muut työntekijät kävivät kahvilla ja lasten äänet kuuluivat osittain haastattelutilaan. Kaikki haastateltavat olivat kuitenkin innokkaita, avoimia ja rohkeita tuomaan esille omat mielipiteensä ja näkemyksensä asioista, joten saimme paljon haastattelumateriaalia. Emme kuitenkaan huomanneet kysyä muutamia asioita, joita olisi ollut mielenkiintoista tuoda esille tutkimuksessamme, esim. vedetön siivous.

Haastattelutallenne oli paikoin hieman epäselvä, koska istuimme suurehkon pöydän ääressä, mutta mitään oleellista ei jäänyt pois. Olosuhteiden pakosta kaikki haastateltavat eivät voineet olla paikalla koko aikaa. Luotettavuutta paransi se, että 2/3 haastateltavista oli ollut päiväkodissa töissä koko sen ajan kun ympäristökasvatusta on toteutettu siellä, joten he ovat käytännön asiantuntijoita.

Laadimme kyselylomakkeen päiväkodissa olevien lasten vanhemmille ja veimme 20 lomaketta päiväkotiin. Saimme niistä 12,5 takaisin noin viikon kuluttua eli vastausprosentti on 62,5 %. Kato oli siis 37,5 %. Jouduimme jättämään puolikkaan lomakkeen pois tutkimuksesta, koska siitä puuttui olennaisia tietoja ja täten vastausprosentti on 60 %. Loppujen lopuksi tutkimusjoukoksemme muotoutui 12 eli $n=12$.

Katoanalyysia tehdessämme pohdimme kyselylomakkeemme huonoja ja hyviä puolia, sillä seitsemän ja puoli lomaketta jäi saamatta. Varsinkin puolikas lomake ihmetytti meitä, sillä olimme nitoneet paperit yhteen. Jos olisimme laatineet kaksipuoleisen monisteen, tällaista ei todennäköisesti olisi tapahtunut. Huomasimme myös tuloksia käsitellessämme kuinka monta hyvää kysymystä oli jäänyt kysymättä, biojätteen lajittelu, hyödyntääkö kierrätysmateriaalia, kasvattaako itse luomutuotteita ja niin edelleen.

Joissakin lomakkeissa oli jätetty vastaamatta muutamiin kysymyksiin, jolloin jouduimme lisäämään vastausvaihtoehdoksi ”ei vastausta”. Tähän saattoi osaltaan vaikuttaa vastaajan ja tutkijoiden erilaiset ajatusmaailmat, jolloin kysymykseen voi olla vaikea vastata tai vastaaja voi ymmärtää sen eri tavalla kuin oli alunperin tarkoitus. Kyselylomake oli mielestämme kuitenkin lyhyt ja helppolukuinen, niitä muutamaa kysymystä lukuunottamatta.

Tutkimuksen luottamuksellisuuteen kuuluu erityisesti tutkittavien anonymisuus. Siksi haastattelutallenne poistettiin nauhurista ja kyselylomakkeet hävitettiin niistä koottujen tietojen jälkeen, eikä mahdollisia henkilötietoja tallennettu.

Käytimme tämän luvun kirjoittamisessa apuna Hanna Vilkan (2007) kirjaa Tutki ja kehitä, josta saimme paljon tietoa tutkimuksen luotettavuuden arviointiin.

6 TUTKIMUSTULOKSET JA JOHTOPÄÄTÖKSET

Tutkimuksen johtopäätökset kulkevat limittäin tuloksia käsiteltäessä, joten emme tehneet erillistä johtopäätösosiota. Olemme elävöittäneet ja havainnollistaneet tutkimustuloksia ottamalla suoria lainauksia haastattelutallenteesta ja tekemällä kaavioita kyselylomakkeiden tuloksista.

6.1 Vihreät arvot päiväkodissa henkilökunnan näkökulmasta

Lähi- ja luomuruoka on erityisen tärkeää päiväkodille. Vaikka päiväkotito on julkinen, sillä on oma keittäjä. Peruselintarvikkeet kuten vilja, liha, peruna, porkkana sekä sipuli tulevat suoraan tuottajilta Ylivieskasta sekä lähikunnista Kalajoelta ja Sievistä. Tuottajat toimittavat elintarvikkeet suoraan päiväkotiin, joten välittäjät jäävät pois. Maitotuotteet ja muut tarvikkeet keittäjä hakee ruokakaupasta kaksi kertaa viikossa. Aikaisemmin myös päiväkodin asiakkaat ja työntekijät ovat voineet ostaa luomutuotteita suoraan tuottajilta päiväkodin kautta, mutta vanhemmat ovat jääneet toiminnasta pois.

Luomuruoka maustetaan itsekasvatetuilla yrteillä sekä valkosipulilla, jotka vahvistavat elimistön vastustuskykyä. Sairauksien alkuhoitoa käytetään heti ensimmäisten flunssaoireiden ilmettyä. Alkuhoitona käytetään esimerkiksi höyryhengitystä sekä jalkakylpyjä. Aikaisempina vuosina äideille on opetettu mm. jalkakylpyjen tekemistä päiväkodin järjestämässä illassa, mutta tänä vuonna se ei ole ollut mahdollista valtakunnallisen tautiepidemian vuoksi. Työntekijöiden mukaan nämä illat ovat olleet suosittuja ja niiden toivotaan vastaisuudessa jatkuvan.

Käytännön töissä ympäristökasvatus näkyy kaikkialla päiväkodissa. Askartelumateriaaleissa suositetaan suoraan luonnosta saatavaa (esimerkiksi risut, sammaleet) sekä kierrätettävää materiaalia (paperirullat, lehdet yms.). Kierrätettävää materiaalia saadaan lasten kotoa, työntekijöiltä ja jopa lähialueen asukkailta villaa ja lankaa. Aikaisemmin kierrätettävää materiaalia sai myös kierrätyskeskuksesta ja kirpputorilta. Kierrätyskeskus siirtyi kauemaksi päiväkodista, jolloin sinne kulkeminen ei ole mahdollista päiväkodin resursseilla.

Paperia käytetään harkitusti, sekä lapset että aikuiset valvovat sen käyttöä. Esimerkiksi yksi värityskuva päivässä, joka väritetään huolella tai lapsi voi tehdä yhden lennokin, jota lennätetään koko päivän ajan. Lapsille kerrotaan myös mistä paperi valmistetaan. Aikuiset monistavat sekä tulostavat kaksipuolisesti ja mm. useampi viikkotiedote mahtuu yhdelle arkille paperia.

Energian säästö on osa jokapäiväistä toimintaa päiväkodissa. Turhat valot sammutetaan, kuivauskaapit ja pesukoneet täytetään kunnolla eikä laiteta vajaita koneita käyntiin. Käsien pesussa ollaan tarkkana veden käytön kanssa, hana laitetaan kiinni käsiä saippuoidessa (kuvalliset käsienpesuohjeet). Kertakäyttöisten tavaroiden käyttö on rajoitettua (paperi-pyyhkeet) ja suositaan kestävämpiä vaihtoehtoja jos vain mahdollista (omat pyyhkeet). Retkelle lähdettäessä kiinnitetään huomiota siihen onko eväät pakattu rasioihin ja juomapulloon vai kertakäyttöisiin kääreisiin ja mehutetroihin. Vettä ei lasketa hanasta turhaan, vaan esim. kahvia keittäessään aamuvuoroon tuleva työntekijä laskee vettä kannuun ja laittaa sen jääkaappiin viilenemään ruokailua varten.

Jätteiden lajitteluun osallistuvat kaikki. Lapsille opetetaan miten maitopurkit huuhdellaan, litistellään ja laitetaan sisäkkäin ennen kierrätyspisteeseen viemistä. Samoin lasi, muovi ja metalli lajitellaan erikseen. Patterit kerätään eteisessä sijaitsevaan laatikkoon. Jos lapsilla jää syömisen yhteydessä ruokaa he laittavat ne biojäteastiaan, joka tyhjennetään päiväkodin kompostiin ja näin jäte käytetään hyödyksi. Lajittelua harjoitellaan käytännössä jätteenlajittelupisteessä ja käyttämällä leikkiä oppimisen välineenä, kuten jättekim-leikki.

Päiväkodissa on käytössä väijytoiminta, jossa lapset perehtyvät konkreettisemmin Vihreän lipun käytäntöihin. Kaksi lasta, esikouluikäinen sekä viisivuotias, toimii viikoittain väijyinä, jotka sammuttavat turhia valoja, seuraavat koneiden, veden ja paperin käyttöä sekä jätteiden lajittelua ja pyyhkivät pöytiä. Vaikka lapset eivät toimi väijyinä, he kuitenkin ottavat asiakseen huomautella vanhemmille ja toisille lapsille yhteisistä säännöistä, kuten että auto pitää sammuttaa parkkipaikalla.

Vihreän lipun toiminta on ollut käynnissä jo useamman vuoden ajan ja päiväkodille on myönnetty pysyvä vihreä lippu. Päiväkotia on käynyt läpi kaikki kuusi teemaa (jäte, lä-

hiympäristö, vesi, yhteistyö, energia ja lähi- ja luomuruoka). Ensimmäinen teema on nyt toista kertaa käsittelyssä, joten tällä kertaa suunnittelussa ja toteutuksessa oli otettava huomioon edelliskerran kehittämistarpeet. Joka teemassa tavoitteena on parantaa toimintaa eli miettiä keinot ja sisällöt miten vähentää ympäristökuormitusta. Sykse lähettää päiväkodille sähköpostina Linkit ja vinkit, joissa kerrotaan ajankohtaisista tapahtumista ja koulutuksista. Vähäisen osanottajamäärän vuoksi yhteiset Vihreä lippu -koulutukset ovat usein peruuntuneet.

Vihreä lippu – toimintaan kuuluu vanhemmista ja päiväkodin työntekijöistä koostuva raati, joka laatii toimintasuunnitelman sekä lastenraati. Vanhemmat tuovat esille uusia ideoita sekä hankkivat yhteistyötahoja. Vuosien varrella vanhempia on ollut vaihteleva määrä mukana raatitoiminnassa, he ovat olleet mukana toiminnassa yhdestä neljään vuotta. Lasten osallisuutta toiminnassa ja sen suunnittelussa painotetaan teeman työstämisessä. Muun muassa jätekäsitekartta, johon lapset saavat kertoa mitä heille tulee jätteestä mieleen. Tämä tehdään syksyllä, kun aloitetaan teeman käsittely sekä keväällä, jotta nähdään miten lasten käsitykset ovat muuttuneet aiheesta. Lasten ajatukset ja näkemykset huomioidaan muutenkin teemaa käsiteltäessä, esimerkiksi lelukirppis. Ajatuksena on tuoda jokin lelu, jota ei itse käytä tai tarvitse ja sitten saa ottaa jonkun toisen tuoman lelun tilalle, sillä joku muu voi tarvita jotain mille ei itsellä ole käyttöä. Lisäksi on hyvä opetella tarpeettomista asioista luopumista.

Metsämörri -toiminta on olennainen osa luonnossa liikkumista. Useimmissa ylivieskalaisissa päiväkodeissa on tällaista toimintaa ja koulutustakin tähän järjestetään. Saduin keinoin opetetaan vastuullisuutta ympäristöstä ja luonnon kunnioittamista, esimerkiksi viestijä metsän eläimiltä roskaamiseen liittyen, erilaiset leikit ja tehtävät, yhdessä laulamista sekä vapaata leikkiä metsässä. Luonnossa erilaisissa maastoissa liikkuminen (kallio, kivet, kuopat) on hyvää motorista harjoittelua lapsille. Päiväkodin lapsilla on oma mörripaikka, jossa he käyvät kerran viikossa. Eskarit ja viisivuotiaat käyvät Koivukalliolla ja kolme- ja neljävuotiaiden mörripaikka sijaitsee pururadalla.

”...avataan se metsän portti eli siinä kaikilla avautuvat satusilmät ja siellä voi nähdä ja kuulla kaikkea mutta sittekö sieltä lähetään pois ni myös suljetaan se portti eli ne satusilmät sulkeutuvat.”

Työskentely päiväkodissa on vaikuttanut myös työntekijöiden henkilökohtaiseen elämään. Perusasiat olivat kaikilla jo hallussa, muun muassa veden käytössä, energian kulutuksessa, kierrätyksessä sekä lajittelussa ja elintarvikkeiden hankinnassa. Näihin asioihin on osittain vaikuttanut myös työntekijöiden kasvuympäristö. Jätteiden lajittelusta on tullut tarkempaa, vaikka lajittelu itsessään ei välttämättä olekaan mahdollista. Luomu- ja lähiruoasta on vähitellen tullut osa jokapäiväisiä ruokatottumuksia ja -hankintoja, kaupassa katsotaan tarkkaan mitä ostetaan ja minkälaisessa pakkauksessa tuote on. Eräs työntekijä kertoi oppineensa yrttien kasvattamisen ja käytön ruoanlaitossa, hän kasvattaa myös vihanneksia, luomupu-runaa ja -porkkanaa.

”...mahtavaa että voi tavallaan niinkö sen mistä itekki on kiinnostunu nii se liittyy siihen työhönki.”

”...ei se ainakaan mulla oo niin että täälä töissä puhutaa ja tehhää ja sitte ku lähetää kotia ni asiat unohtuu vaan kyllä se niinku ihan tulee sinne omaan elämäänki jatkuvasti.”

Työntekijät toivat esille muutaman kehittämisen paikan. Heidän mielestään tarvittaisiin lisää aikaa, etenkin uusien työntekijöiden perehdyttämiseen ympäristökasvatusasioissa. Uusien asioiden oppiminen jää usein työntekijöiden oman aktiivisuuden varaan, koska toiset työntekijät eivät välttämättä ehdi opastaa työpäivän aikana. Päiväkodissa on kuitenkin luettavissa perehdytyskansio sekä varhaiskasvatussuunnitelma, joiden sisältöön uusi työntekijä voi perehtyä aloittaessaan työt.

”...mun mielestä se pitäis kyllä huomioida resursseissa että niinku just antaa aikaa...ei semmosta pysty niinku ihan tavallisen toiminnan ohessa yksinkertaisesti järjestään...se vaatii työntekijöiltä sitä sitoutumista ja aikaa ja vaivannäköä.”

Toisena he mainitsivat sopivan vertaistuen puutteen. Päiväkotitekee yhteistyötä esimerkiksi ammattiopiston, ammattikorkeakoulun ja teknokkaan kanssa Ylivieskassa, mutta harvoin muilla paikkakunnilla sijaitsevien ympäristökasvatuspäiväkotien kanssa. He kuitenkin kaipaavat paikkakunnalle ympäristökasvatukseen suuntautunutta varhaiskasvatusta, kuten jotain toista päiväkotia, jonka kanssa jakaa tietoa ja ideoita aiheeseen liittyen.

Näkemyksemme mukaan vihreät arvot ovat päiväkodissa esillä jokapäiväisessä arjen toiminnassa ja ne ovat olennainen osa ympäristökasvatusta. Vihreitä arvoja tässä päiväkodis-

sa ovat luomu- ja lähiruoka, kierrätys, energian säästäminen, jätteiden lajittelu, kompostointi, luonnosta saatavan materiaalin hyötykäyttö sekä lasten ja vanhempien osallisuus toiminnan suunnittelussa, toteutuksessa sekä arvioinnissa. Nämä arvot ovat tärkeä osa myös vihreä lippu -toimintaa. Näiden lisäksi vihreänä arvona on metsämörrötoiminta, jonka kautta lapsille kehittyy myönteinen luontosuhde sadun keinoin.

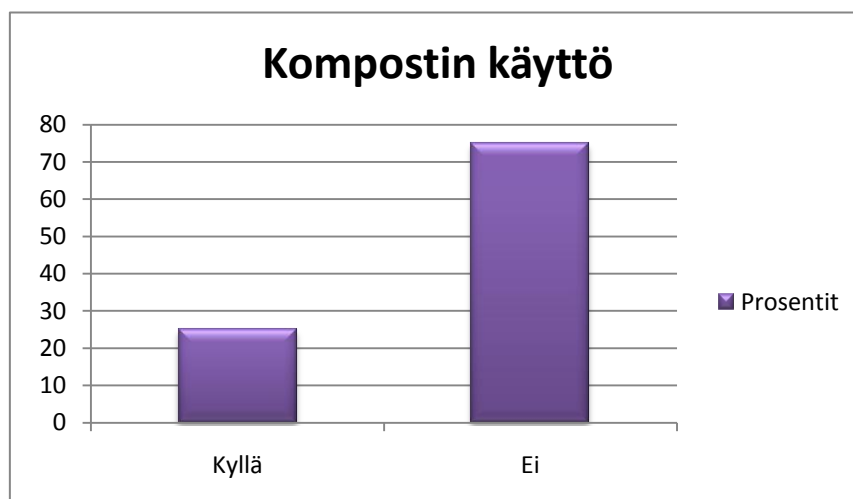
”Se on tärkeää...semmonen elämyksellisyys että se luontosuhde niinkö kehittyis lapsilla pienestä pitäen että se tulee se sellanen luonnosta ja ympäristöstä huolehtiminen vähän niinkö siinä sitte luonnostaan että niitä eläimiä ja kasveja suojellaan...”

6.2 Vihreät arvot hoidossa olevien lasten kotona

Kyselylomakkeeseen vastasi 10 naista (80 %) ja kaksi miestä (20 %). He kaikki olivat iältään 32 - 43 -vuotiaita, mutta miesvastaajat olivat selkeästi vanhempia kuin naisvastaajat. Naisten keski-ikä oli 36,2 vuotta ja miesten 41,5 vuotta.

Ammattikorkeakoulututkinnon oli suorittanut enemmistö vastaajista, 58,3 % ja muuta koulutusta oli yliopisto, kauppaoppilaitos, ammattikoulu, opistotason koulutus sekä kaksois-tutkinto. Tällä hetkellä kaikki vastaajat olivat työelämässä ja he sijoittuivat monelle eri alalle. Näitä aloja olivat tiedotus-, tele-, hoito-, kasvatus-, opetus-, kaupan-, hyvinvointi- ja myyntiala. Tuloksista ei voi päätellä, että tietynlainen koulutus tai tietyllä alalla työskenteleminen vaikuttaisi ympäristöasioihin suhtautumiseen.

Vastaajista 50 % eli puolet asui keskustassa, 41,7 % asui taajamassa ja 8,3 % muualla. Olettavasti suurin osa vastaajista asui suhteellisen lähellä päiväkotia. Asumismuotona omakotitalo oli yleisin 83,3 % ja loput 16,7 % asuivat rivi-/paritalossa.

KUVIO 3. Omistavatko vanhemmat kompostin tai onko heillä mahdollisuutta käyttää sitä? (n=12)

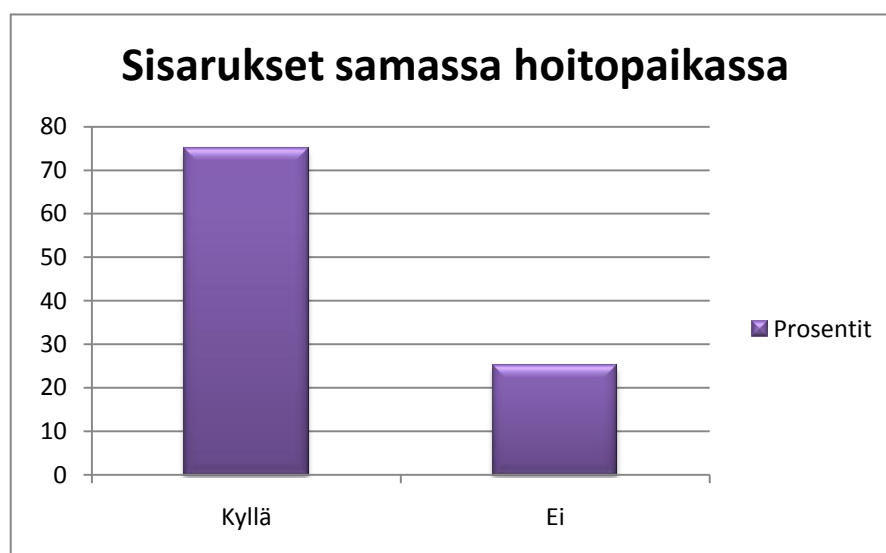
Kompostin omisti tai sitä oli mahdollisuus käyttää 25 % vastaajista ja 75 % ei käyttänyt kompostia. Kysymyksen tarkoituksena oli selvittää onko asumismuodolla ja kompostin käytöllä selvää yhteyttä, mutta tulosten pohjalta ei voi päätellä, että asumismuodolla olisi vaikutusta kompostin omistukseen tai sen käyttöön.

Lapsi oli saanut hoitopaikan useimmissa tapauksissa kunnallisen päivähoitotoimiston kautta, sillä päiväkotit on julkinen. Muita perusteita lasten päivähoitopaikan saamiseksi kyseisestä päiväkodista olivat sisaruksen allergia ja vanhempi sisarus samassa päiväkodissa. Kysymyksen muotoilun vuoksi emme tiedä kuinka moni oli halunnut lapsensa juuri tähän päiväkotiin hoitoon.

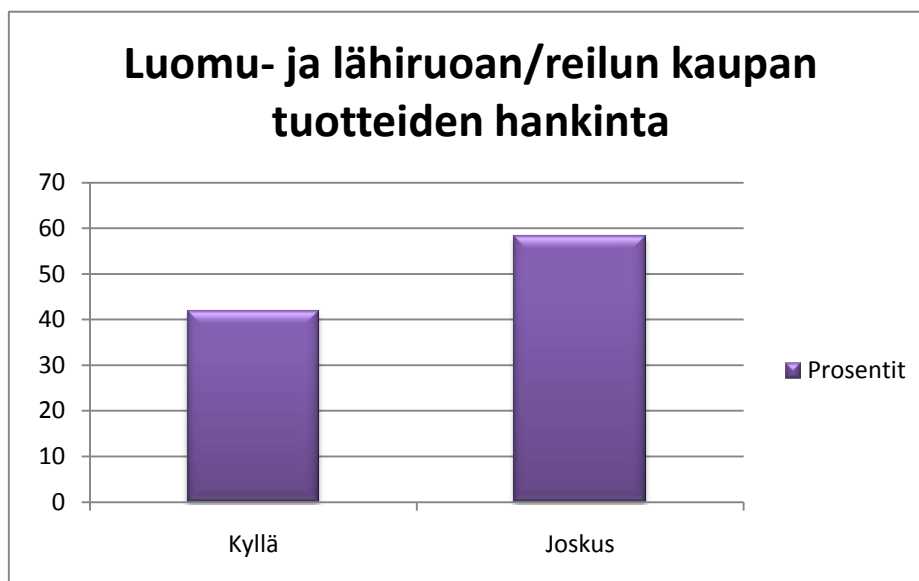
KUVIO 4. Kuinka monta lasta perheessä on? (n=12)

Kaikki vastaajat ilmoittivat perheessä olevan useampia kuin yksi lapsi. 41,7 % perheistä oli kaksi lasta, 33,3 % perheistä oli kolme lasta ja 8,3 % perheistä neljä lasta. Kaksi vastaajista eivät vastanneet kyseiseen kohtaan mitään.

KUVIO 5. Perheen lapset ovat olleet, ovat tällä hetkellä tai ovat menossa samaan hoitopaikkaan (n=12)

75 % vastaajista oli ilmoittanut, että perheen lapsista joku oli ollut, oli sillä hetkellä tai oli menossa samaan hoitopaikkaan ja 25 % ei ollut. Tähän vaikuttaa varmasti päiväkodin sijainti, maine, tuttuus sekä se, jos vanhempi sisarus on samassa hoitopaikassa.

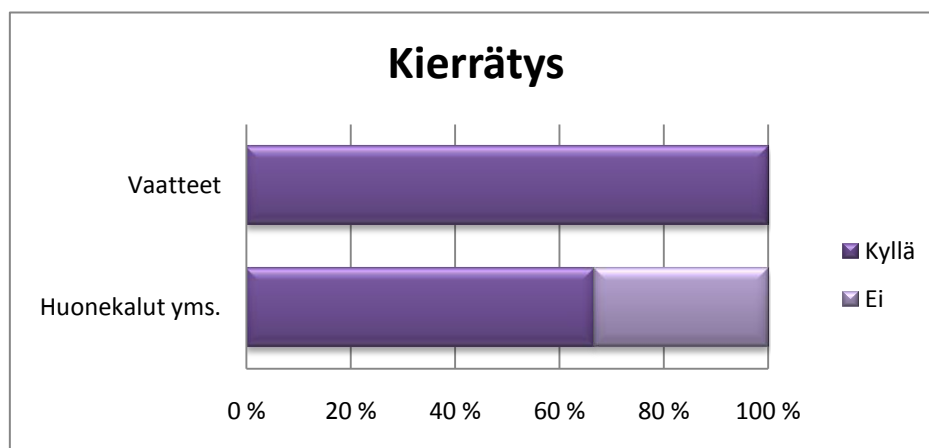

KUVIO 6. Ostetaanko perheissä luomu- ja lähiruokaa tai reilun kaupan tuotteita? (n=12)

Vastaajista kaikki ostivat luomu- ja lähiruokaa tai reilun kaupan tuotteita, 58,3 % ilmoitti tekevänsä näin joskus ja loput 41,7 % ostivat tuotteita säännöllisemmin. Tähän vaikuttaa varmasti osaltaan se, että kaupassa on nykyisin saatavilla yhä enemmän ja suurempi valikoima yllä mainittuja tuotteita, mikä helpottaa myös niiden hankkimista.

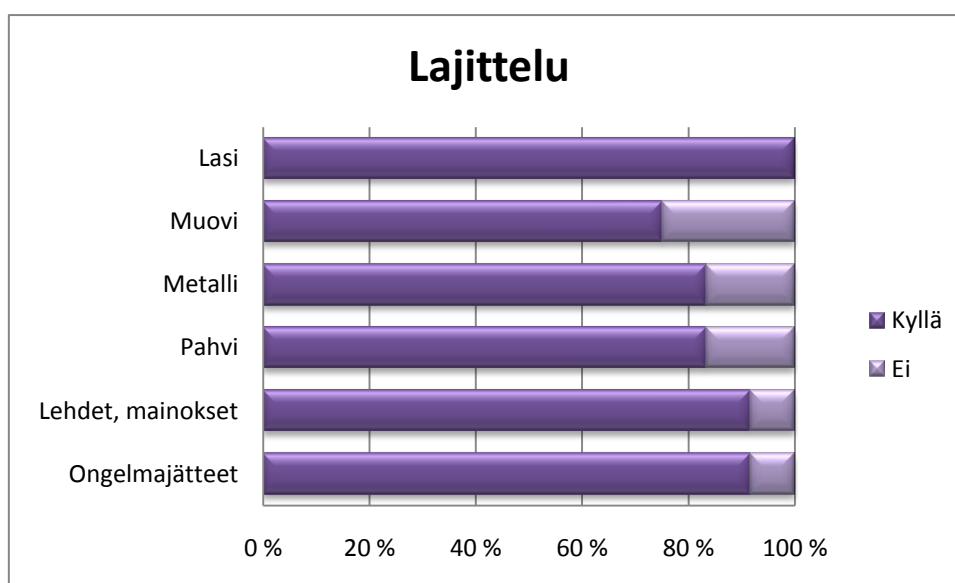
Vastaajien kodinkoneet olivat energiaystävällisiä (91,7 %) ja vain yksi vastaaja ilmoitti kodinkoneensa olevan osittain energiaystävällisiä. Ihmiset kartoittavat nykyään uudet hankintansa perusteellisemmin sen taloudellisuuden ja energiatehokkuuden kannalta.

Kaikki vastaajista kontrolloivat tietoisesti taloutensa sähkönkulutusta jollakin tavalla. Näitä tapoja olivat veden kulutuksen seuraaminen mm. peseytyessä ja käsiä pestessä, tarpeettomasti päällä olevien koneiden sammuttaminen (televisio), ylimääräisten valojen sammuttaminen, erilaiset lämmitysvaihtoehdot (puilla lämmittäminen; uuni/takka, maalämpö), energiansäästölamput, edullisemman yösähkön hyödyntäminen. Sähkönkulutuksen säätely näkyy luultavasti myös kodin taloustilanteessa elintason ylläpitämisenä.

KUVIO 7. Kierrättävätkö vanhemmat vaatteita ja huonekaluja yms. (n=12)

Vastaajista kaikki kierrättivät vaatteita jollakin tavalla. Koska vastaajilla on useampia lapsia perheessään, voi olettaa että vaatteita kierrätetään vanhemmalta nuoremmalle lapselle. Huonekaluja ja muita tavaroita kierrätti 66,7 % ja 33,3% ei kierrättänyt niitä.

KUVIO 8. Lajittelevatko vanhemmat (n=12)

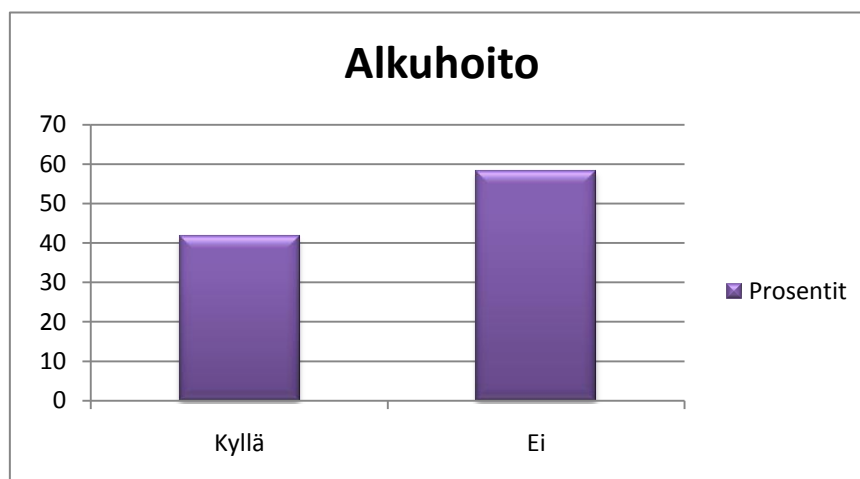
Vastaajista 100 % lajitteli lasia, muovia 75 %, metallia 83,3 %, pahvia 83,3 %, lehtiä ja mainoksia 91,7 % sekä ongelmajätteitä 91,7 %. Yksi vastaajista mainitsi lajittelevansa myös biojätteitä, jota emme huomanneet laittaa yhdeksi vaihtoehdoksi lainkaan. Kyselykaavakkeen tuloksista on pääteltävissä, että jos henkilö kierrättää tai lajittelee jotain tavaroita tai jätteitä, suuremmalla todennäköisyydellä hän lajittelee jätteensä mahdollisimman

tarkasti. Nykyään lajittelupisteitä on myös enemmän, mikä mahdollistaa monipuolisen lajittelun. Ongelmajätteisiin kuuluvien pattereiden keräyslaatikoita on tullut ruokakauppoihin, mikä luultavasti lisää lajittelua. Yllättävää tuloksissa oli lasinlajittelun yleisyys, sillä kaikki kyselyyn osallistujat lajittelivat lasia.

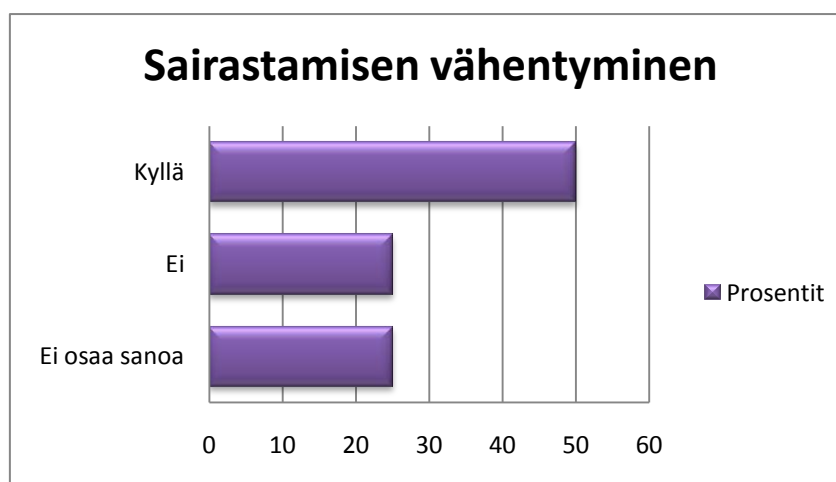
KUVIO 9. Puhuuko lapsi vihreistä arvoista kotona (n=12)

Vastaajista 66 % kertoi lapsensa puhuvan päiväkodin vihreistä arvoista kotonaan. 17 % tapauksista lapsi ei ollut maininnut asioista ja 17 % jätti vastaamatta kysymykseen. Lapset huolehtivat myös kotona vedenkulutuksesta, käsien pesusta ja valoista. Lisäksi he etsivät kaupasta luomutuotteita ja reilun kaupan tuotteita mm. maitoa ja banaaneja. Päiväkodissa esillä olevat teemat vaikuttavat olennaisesti siihen, mistä lapset puhuvat kotonaan, esimerkiksi kierrätys ja jätteiden lajittelu. Osalle lapsista päiväkodin toiminta ympäristötietoisuuden osalta on jo aiemmin ollut kotona arkipäivää, joten he eivät välttämättä tuo päiväkodin vihreitä arvoja kotonaan esille. Päiväkodin vihreät arvot saattoivat olla terminä tuntematon joillekin vastaajille, joten he eivät siksi vastanneet kysymykseen laisinkaan.

KUVIO 10. Käytetäänkö perheessä sairauksien alkuhoitoa (n=12)

Vastaajien perheistä 41,7 % käytettiin sairauksien alkuhoitoa ja 58,3 % sitä ei käytetty lainkaan. Tähän saattaa osaltaan vaikuttaa tietämättömyys kyseisestä asiasta, sillä mekään emme löytäneet aiheeseen liittyvää materiaalia kovinkaan paljon.

KUVIO 11. Sairastavatko lapset tavallista vähemmän (n=12)

50 % eli puolet ilmoitti lapsensa sairastamisen vähentyneen hänen ollessaan hoidossa kyseisessä päiväkodissa. Yksi vastaajista uskoi vähäisen sairastamisen johtuvan osittain tietynlaisesta ruokavaliosta. Uskomme tämän tarkoittavan päiväkodissa noudatettavaa terveellistä ja vastustuskykyä lisäävää ruokavaliota. 25 % eivät olleet huomanneet muutosta aikaisempaan ja toiset 25 % eivät osanneet sanoa oliko asia muuttunut. Osa lapsista on ollut hoidossa vasta niin vähän aikaa, että vastaajat eivät vielä huomanneet minkäänlaista muutosta.

Ristiintaulukoinnin pohjalta huomasimme, että vanhempien korkeampi koulutuksen taso saattaisi vaikuttaa lähi- ja luomuruoan ostamiseen. Ammattikorkeakoulutuksen (58,3%) omaavat vanhemmat ostivat enemmän kyseisiä tuotteita kuin muihin koulutusryhmiin kuuluvat (41,7%).

Päiväkodissa asiakaskunta on muuttunut kuluneen vuoden aikana, joten se näkyy saamistamme kyselytuloksista. Jos kyselyn olisi tehnyt keväällä 2009, voisi olettaa, että tutkimustulokset olisivat olleet erilaiset. Vastaukset olisivat voineet olla monipuolisempia ja asiaan perehtyneisyys olisi voinut näkyä paremmin, mikäli kyselyyn olisivat osallistuneet vanhemmat, jotka olivat olleet pitempään mukana päiväkodin toiminnassa.

Päiväkodissa esiintyvät vihreät arvot näkyivät vaihtelevasti lasten kotona. Kaksi kolmasosaa vastaajista kertoi, että heidän lapsensa puhuivat päiväkodin vihreistä arvoista myös kotona (KUVIO 9). Useassa perheessä ei ollut kompostia tai ei ollut mahdollista käyttää sitä (KUVIO 3) eikä sairauksien alkuhoitoa juuri käytetty (KUVIO 10). Puolet vastaajista olivat huomanneet lapsensa sairastavan vähemmän ollessaan hoidossa kyseisessä päiväkodissa (KUVIO 11). Luomu- ja lähiruokaa ostivat kaikki jossain määrin (KUVIO 6), taloutensa sähkönkulutusta kontrolloi tietoisesti kaikki vastanneista ja kaikki kierrättivät (KUVIO 7) tai lajittelivat jotain (KUVIO 8).

7 POHDINTA

Käsitlemme pohdintaosiossa ensin tutkimuksen tuloksia ja sen jälkeen analysoimme koko opinnäytetyöprosessia. Itsearviointi on myös tärkeä osa tätä lukua, sillä tällä tavoin voimme havainnollistaa omaa ammatillista kasvuamme.

Tutkimuksemme päämääränä oli selvittää mitä ovat päiväkodin vihreät arvot henkilökunnan näkökulmasta ja miten päiväkodissa toteutettavat vihreät arvot näkyvät hoidossa olevien lasten kotona? Tutkimusmenetelminä käytimme kvantitatiivista sekä kvalitatiivista tutkimusotetta. Koimme hyödylliseksi käyttää molempia menetelmiä, aihekin antoi siihen mahdollisuuden. Lisäksi opimme kummastakin menetelmästä paljon lisää. Tutkimustapoina olivat teemahaastattelu ja lomakekysely. Mielestämme nämä olivat päteviä tulosten saamiseksi, vaikka ne olivat suhteellisen aikaavieviä.

Saimme vastaukset kumpaankin kysymykseen, mutta koska emme tienneet mitä odottaa, ei meillä ollut mitään erityisiä ennakko-odotuksia tulosten suhteen. Ensimmäisen kysymyksen tuloksiksi saimme, että ympäristökasvatuspäiväkodin vihreitä arvoja ovat luomu- ja lähiruoka, kierrätys, energian säästäminen, jätteiden lajittelu, kompostointi, luonnosta saatavan materiaalin hyötykäyttö sekä lasten ja vanhempien osallisuus toiminnan suunnittelussa, toteutuksessa sekä arvioinnissa. Mielestämme nämä tulokset ovat monipuoliset ja kertovat päiväkodin arvoista ja kasvatuksellisista tavoitteista. Kuitenkin uskomme ajanpuutteen vaikuttaneen tulosten runsauteen, sillä jos olisimme haastatelleet henkilökuntaa useammin tai kauemmin, he olisivat voineet tuoda esille jotain, mitä emme huomanneet itse kysyä.

Päiväkodin vihreät arvot näkyivät hoidossa olevien lasten kodeissa eri tavoin. Osa perheistä oli jo aiemmin toiminut ympäristöystävällisesti ja osalle perheistä aihe oli suhteellisen uusi. Tämä näkyi myös tuloksissa, siksi kysymyksenasettelu ei ehkä tee oikeutta tuloksille. Vastaajista 66 % kertoi lapsensa puhuvan päiväkodin vihreistä arvoista myös kotona. Tämä oli ajatuksia herättävä tulos, sillä ympäristökasvatus on kuitenkin päiväkodin ideologia, joka tulee esille jokapäiväisessä toiminnassa. Siksi oli yllättävää etteivät kaikkien vastaajien lapset maininneet vihreistä arvoista kotona.

Parityöskentelyn valitsimme siksi, että yhdessä kirjoittaminen herättää enemmän ajatuksia ja toisen tukeminen sekä kannustaminen auttaa työn etenemisessä. Päätimme kirjoittaa opinnäytetyön yhdessä, jotta molempien näkökulmat kulkevat koko ajan tekstissä. Emme halunneet jakaa teorian kirjoittamista puoliksi, koska teksti ei ehkä olisi pysynyt eheänä. Ongelmana tässä oli kuitenkin aikataulujen yhtensovittaminen.

Prosessin aikataulutus oli hankalaa, alkuperäinen aikataulu ei onnistunut. Tähän vaikutti osaltaan kesätyöt ja työharjoittelut. Esimerkiksi teoriaosuuden kirjoittamiseen olisi pitänyt varata enemmän aikaa, kuten myös kyselylomakkeen laatimiseen. Varsinkin jälkimmäiseen asia vaikutti, sillä emme huomanneet kysyä monia asioita, jotka olisivat selventäneet vastaajien senhetkistä tilannetta.

Tutkimuksen valmistuttua aiomme toimittaa valmiin opinnäytetyömme tutkimuksen kohteena olleeseen päiväkotiin, jolloin tutkimustulokset tulevat sekä työntekijöiden että vanhempien tietoon. Tutkimuksemme perusteella päiväkoti saa laajempaa tietoa hoidossa olevien lasten elinympäristöstä vanhempien kyselylomakkeiden tuloksista.

Keskipohtaan artikkelissa, Lapset opettavat vanhempia kierrättämään, kerrotaan Haapajärven 4H-yhdistyksen saamasta ympäristöpalkinnosta. *”Ympäristöä kunnioittava kasvatusta antaa lapsille ja nuorille monipuolisen luonto- ja ympäristökuvan.”* 4H-Yhdistyksen puheenjohtajan mukaan nuoret, jotka ovat mukana 4H-toiminnassa, osaavat selkeästi lajitella jätteitä ja kierrättää pois laitettavia tuotteita. Lapset neuvovat kotona vanhempiaan kierrätyksessä ja lajittelussa. Puheenjohtaja arvelee, että tätä kautta viesti menee paremmin perille kuin virallista kautta. Artikkelitukee saamiamme tutkimustuloksia, joissa lapset vievät ympäristötietoisuuttaan kotiin ja neuvovat vanhempiaan, tämän vuoksi halusimme tuoda artikkelin esille pohdintaosiossamme.

Yksi mahdollinen jatkotutkimusaihe, joka tuli esille opinnäytetyötä tehdessämme, on tutkia miten ympäristökasvatuspäiväkodissa olleet lapset ja nuoret ovat omaksuneet päiväkodin toimintatapoja. Meitä kiinnostaisi tietää etenkin miten ruoka- ja ruokailutottumukset, ryhmätyöskentelytavat sekä ympäristövastuullisuus eroavat verrattaessa ympäristöpäiväkodissa olleita lapsia ja niitä jotka eivät ole siellä olleet.

LÄHTEET

- Anttila, J. 2009. "Kulutus, kierrätys ja roskat" : Ympäristökasvatus osana viisivuotiaiden pienryhmätoimintaa. Metropolia Ammattikorkeakoulu, Opinnäytetyö. Www-dokumentti. Saatavissa: https://publications.theseus.fi/bitstream/handle/10024/2275/Opinnaytetyo_180209.pdf?sequence=1. Luettu 22.2.2009.
- Bardy, M., Aaltonen, S., Lepo, A. & Sandelin, M. 1994. Pieni kertoo suuresta – ympäristöopiskelu lasten kanssa. Stakesin tutkimuksia 38. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy.
- Bergström, K. 2009. ”Luovaa luonnosta”. Lasten kesäkurssi kohti kestävämpää ympäristöä. Laurea-ammattikorkeakoulu, Opinnäytetyö. Www-dokumentti. Saatavissa: https://publications.theseus.fi/bitstream/handle/10024/4413/Katja%20Bergstrom_1.pdf?sequence=1. Luettu 1.12.2009.
- Brundtland, Gro Harlem. 1987. The World Commission on Environment and Development; Our common future. Www-dokumentti. Saatavissa: <http://www.worldinbalance.net/pdf/1987-brundtland.pdf>. Luettu 1.12.2009.
- Suomennos edellisestä. Www-dokumentti. Saatavissa: <http://www.ymparisto.fi/download.asp?contentid=85409&lan=fi>. Luettu 1.12.2009.
- Hautala, L., Savikoski, A. & Taskinen, T. 1999. Lasten luomuruoka. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy.
- Hirsjärvi, S. & Hurme, H. 2001. Tutkimushaastattelu. Teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Helsinki: Yliopistopaino.
- Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 2004. Tutki ja kirjoita. 10. painos. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy.
- Huvikummun päiväkodin varhaiskasvatussuunnitelma. Www-dokumentti. Saatavissa: http://www.kalliopp.fi/alltypes.asp?d_type=5&menu_id=12199&#. Luettu 7.12.2009.
- Hyvää Suomesta. Www-dokumentti. Saatavissa: <http://www.hyvaasuomesta.fi/>. Luettu 4.1.2010.
- Hämäläinen, J. & Riihimäki, N. 2001. Lasi ja luonto – Ympäristökasvatusta päiväkodissa. Diakonia- ammattikorkeakoulu, Opinnäytetyö. Www-dokumentti. Saatavissa: http://kirjastot.diak.fi/files/diak_lib/Helsinki2001/HmlinenJaana.pdf. Luettu 5.12.2008.
- Kansallinen ympäristökasvatusstrategia (Suomen Unesco-toimikunnan julkaisuja No 59) 1992. Helsinki: Helsinki University Printing House.

Keski-Pohjanmaan ammattikorkeakoulun opinnäytetyön ohje. Www-dokumentti. Saatavissa:

http://www.cou.fi/kirjastosivut/julkaisumyynti/julkaisut/opinnaytetyoohje_kansineen_valmis2609.pdf. Luettu 28.12.2009.

Kestävä kehitys. Www-dokumentti. Saatavissa: <http://www.edu.fi/teemat/keke/>. Luettu 12.2.2009.

Kotimaiset Kasvikset Ry. Www-dokumentti. Saatavissa:

<http://www.kasvikset.fi/WebRoot/1033640/FrontPage.aspx?id=1034375>. Luettu 4.1.2010.

Kuivanen, T. 1999. Vihreät silmälasit. Toimi ympäristövaikuttajana. Porvoo: WSOY.

Lapset opettavat vanhempia kierrättämään. 2009. Keskipohjanmaa 20.11.2009.

Luomupäiväkotikirsikka. Www-dokumentti. Saatavissa:

<http://www.luomupaivakotikirsikka.net/>. Luettu 10.11.2009.

Luomutietopankki. Www-dokumentti. Saatavissa: <http://www.luomu.fi/index.htm>. Luettu 4.1.2010.

Maa- ja metsätalousministeriö (KUVIO 1.) Www-dokumentti. Saatavissa:

<http://wwwb.mmm.fi/kmo/ohjelma/ohjelma1.htm>. Luettu 15.12.2009.

Maakuntien Parhaat. Www-dokumentti. Saatavissa: <http://www.maakuntienparhaat.fi/>. Luettu 4.1.2010.

Nikkinen, I. 2000. Metsämörri. Nurmijärvi: Kirjakas Ky.

Nykänen, R. & Kinnunen, J. 1992. Taivaan merkit. Pienten lasten ympäristökasvatus. Mannerheimin Lastensuojeluliiton julkaisu.

Päivähoito ja kestävä kehitys. Oulun kaupunki. Www-dokumentti. Saatavissa:

<http://www.ouka.fi/ymparisto/pdf/ymppaivh.pdf>. Luettu 14.12.2009.

Rosenberg, T. 1993. Pienestä pitäen. Ympäristökasvatus ja päivähoidon ekologinen arki. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy.

Ruokamo, E. & Jussila, Tarja & Huttunen, P. 1996. Luonto- ja ympäristökasvatusprojekti - voidaanko ympäristökasvatuksen avulla lisätä lasten luontotietoutta? KemiTornion ammattikorkeakoulu, Opinnäytetyö. Www-dokumentti. Tiivistelmä saatavissa:

<http://www2.tokem.fi/kirjasto/oopinntyo2.nsf/0b42161b9a24090d8025672e004ded54/f90639e05c3a8f28c2256793003680a0?OpenDocument>. Luettu 5.12.2008.

Suomen ympäristökasvatusseura. Www-dokumentti. Saatavissa:

<http://www.ymparistokasvatus.fi/>. Luettu 1.12.2009.

Suosalo, A., Tavasti, A., van de Kreeke, K., Lehti, P. & Vannucci, A. 2008. Lasten aurinkovuosi. Opas ekologiseen lastenkulttuuriin. Jyväskylä: Gummerus kirjapaino Oy.

Säkkinen, S. 2009. Kestävää kehitystä päivähoitossa. Keski-Pohjanmaan ammattikorkeakoulu, Opinnäytetyö. Www-dokumentti. Saatavissa: https://publications.theseus.fi/bitstream/handle/10024/5473/Sakkinen_Susanna.pdf?sequence=1. Luettu 30.12.2009.

Valtioneuvosto. Pääministeri Matti Vanhasen II hallituksen ohjelma. Www-dokumentti. Saatavissa: <http://www.valtioneuvosto.fi/hallitus/hallitusohjelma/pdf/hallitusohjelma-painoversio-040507.pdf>. Luettu 30.12.2009.

Valtion ympäristöhallinto. Www-dokumentti. Saatavissa: <http://www.ymparisto.fi/default.asp?node=22119&lan=fi>. Luettu 1.12.2009.

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet. Stakesin oppaita 56. 2005. 2. painos. Saarijärvi: Gummerus Kirjapaino Oy.

Valtioneuvoston periaatepäätös varhaiskasvatuksen valtakunnallisista linjauksista. Sosiaali- ja terveysministeriön julkaisuja 2002:9.

Vihreä lippu. Www-dokumentti. Saatavissa: <http://www.vihrealippu.fi/pages/285.php>. Luettu 1.12.2009.

Vilkkä, H. 2007. Tutki ja kehitä. 1.-2. painos. Vaajakoski: Gummerus Kirjapaino Oy.

Wolff, L-A. Ympäristökasvatus ja kestävä kehitys: 1960-luvulta nykypäivään. Teoksessa Cantell, H. (toim.) 2004. Ympäristökasvatuksen käsikirja. Juva: WS Bookwell Oy.

Ylivieskan varhaiskasvatussuunnitelma. 2006. Www-dokumentti. Saatavissa: <http://www.kalliopp.fi/showattachment.asp?ID=34564&DocID=27214>. Luettu 1.12.2009.

Ympäristöministeriö. Www-dokumentti. Saatavissa: <http://www.ymparisto.fi/default.asp?node=22119&lan=fi>. Luettu 12.2.2009.

TUTKIMUSLUPAHAKEMUS

Olemme kaksi 3. vuoden sosionomiopiskelijaa Keski-Pohjanmaan ammattikorkeakoulusta, Ylivieskan yksiköstä. Teemme opinnäytetyötä aiheesta Ympäristökasvatus päiväkodissa ja kotona. Tutkimuskohteenamme on ylivieskalainen ympäristökasvatuspäiväkotito ja tarkoitus on haastatella päiväkodin henkilökuntaa sekä tehdä lomakekysely hoidossa olevien lasten vanhemmille. Tiedot tulevat ainoastaan tutkijoiden käyttöön ja kyselylomakkeet hävitetään niistä koottujen tietojen jälkeen. Mahdollisia henkilötietoja ei tallenneta. Tutkimuksemme on kertaluontoinen ja päättyy vuonna 2009.

Ylivieskassa 18.11.2008

Satu Logren

Päivi Koutonen

Muokattu tietojen suojaamiseksi

Hei!

26.11.2009

Olemme Keski-Pohjanmaan ammattikorkeakoulun sosionomiopiskelijoita. Tämä kyselykaavake on osana opin-
näytetyötämme, jonka teemme ympäristökasvatukseen liittyen. Kysely suoritetaan anonyymisti ja vain me
käsittelemme tuloksia sekä kokoamme ne ensi vuonna valmistuvaan opinnäytetyöhömmä. Olisimme erittäin
kiitollisia jos vastaisitte tähän kyselyyn. Ohessa ovat meidän yhteystietomme, joista saa tarvittaessa lisätietoa
kyselyyn liittyen.

Satu Logren

Päivi Koutonen

satu.logren@cou.fi

paivi.koutonen@cou.fi

Monivalintakysymyksissä rastitetaan sopivat vaihtoehdot ja muihin saa vastata vapaasti. Kommentteja saa
vapaasti kirjoittaa tämän paperin kääntöpuolelle.

1. Vastaajan sukupuoli ja ikä

☐ Nainen _____v.☐ Mies _____v.

2. Vastaajan koulutus

☐ peruskoulu☐ lukio☐ ammattikoulu☐ ammattikorkeakoulu☐ yliopisto☐ muu, mikä? _____

3. Millä alalla työskentelette tällä hetkellä?

_____

4. Asumispaikka

☐ keskusta☐ taajama☐ muu, mikä? _____

5. Asumismuoto

☐ omakotitalo☐ rivitalo/paritalo☐ kerrostalo☐ muu, mikä? _____

6. Omistatteko kompostin tai onko mahdollisuutta käyttää sitä?

☐ Kyllä☐ Ei

7. Miten lapsenne sai tämän hoitopaikan?

_____

8. Onko perheessänne useampia lapsia?

☐ Kyllä lkm. _____ ☐ Ei

9. Jos on, ovatko he tällä hetkellä/ovatko olleet tai ovatko menossa samaan hoitopaikkaan?

☐ Kyllä ☐ Ei

10. Ostetaanko teidän taloudessanne luomu- ja lähiruokaa tai reilun kaupan tuotteita?

☐ Kyllä ☐ Ei ☐ Joskus

11. Ovatko kodinkoneenne energiaystävällisiä? Jääkaapin luokitus A jne.

☐ Kyllä ☐ Ei ☐ Osittain

12. Kontrolloitteko tietoisesti taloutenne sähkönkulutusta? Jos niin miten? (esimerkiksi veden kulutus suihkussa ja käsiä pestessä sekä ylimääräisten valojen sammuttaminen)

---

13. Kierrätättekö jotain seuraavista

- ☐ vaatteet
☐ huonekalut/muut tavarat esim. lelut, astiat jne.

14. Lajittelettekö jotain seuraavista jätteistä

- ☐ lasi
☐ muovi
☐ metalli
☐ pahvi
☐ aikakaus-, sanomalehdet ja mainokset
☐ paristot/ongelmajätteet

15. Puhuuuko lapsenne päiväkodin vihreistä arvoista myös kotona? Mitä arvoja hän on tuonut esille? Halu-aako lapsenne toteuttaa kyseisiä arvoja kotona? Jos, niin miten?

---

16. Käytättekö sairauksien alkuhoitoa? (jalkakylpy, höyryhengitys, yrttitee)

☐ Kyllä ☐ Ei

17. Oletteko huomanneet lapsenne sairastavan tavallista vähemmän hänen ollessaan tässä päiväkodissa hoidossa?

KIITOS VASTAUKSESTANNE JA HYVÄÄ JOULUNODOTUSTA!